

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ YARATICILIK
DÜZEYLERİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMA ÖZ YETERLİK
DÜZEYLERİNİ YORDAMADAKİ ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Melek SARIKAYA

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

İzmir

2019

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ YARATICILIK
DÜZEYLERİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMA ÖZ YETERLİK
DÜZEYLERİNİ YORDAMADAKİ ROLÜ**

Melek SARIKAYA

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serkan DENİZLİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı

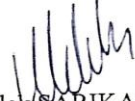
İzmir

2019

ii

EGE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ETİKKURALLARA UYGUNLUK BEYANI

EÜ Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Düzeylerini Yordamadaki Rolü” başlıklı bu tezin kendi çalışmam olduğunu, sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu tez çalışması kapsamında elde ettiğimi, Bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya diğer bir üniversite başka bir tez çalışması içinde sunmadığımı, bu tezin planlanmasında yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Melek SARIKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI JÜRİ TUTANAĞI

Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Serkan Denizli Danışmanlığında Melcek Sarıkaya tarafından hazırlanan "Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Düzeylerini Yordamadaki Rolü" adlı yüksek lisans tezini değerlendirmek ve adayı tez savunmasına tabi tutmak üzere, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'na oluşturulan jüri 19/09/2019. tarihinde saat 10.00'da Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Serkan Denizli Başkanlığında toplanmıştır.

Jüri üyeleri tarafından hazırlanan ve ekte sunulan kişisel raporlar ayrıntılı şekilde tartışılmış, intihal yazılım programında belirlenen benzerlik oranları incelenmiş ve aday tez savunma sınavına alınmıştır. Sonuçta tez oybirliği/oyçokluğu ile **başarılı bulunarak kabul edilmiştir.**

Jüri Başkanı (*)
Dr. Öğr. Üyesi Serkan Denizli

Üye
Prof. Dr. Dİğdem Müge Siyez

Üye
Doç. Dr. Zeynep Cihangir Çankaya

* Lisansüstü tez savunma sınavlarında danışman öğretim üyesi jüri başkanı olabileceği gibi jürinin kendi arasında seçeceği bir üye de başkan olabilir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez çalışmam süresince sabırla çalışmalarımı destekleyen, tecrübesiyle bana önderlik eden, kaygılarımı anlayarak tez yolculuğumu kolaylaştıran tez danışmanım Dr. Serkan DENİZLİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde yer alan ve değerli önerilerini sunan Prof. Dr. Diğdem Müge SİYEZ ve Doç. Dr. Zeynep CİHANGİR ÇANKAYA'ya destekleri için çok teşekkür ederim.

Araştırmamı kolaylaştırmak için kendi hayatını zorlaştırıp günlerini benim için harcayan, her türlü desteğiyle her zaman yanımda hissettiğim canım babam Ahmet Lütfi HASAN'a teşekkür ederim. Yüksek lisans yolculuğuna başlamam için ateşleyici olan, süreç boyunca da hep desteğini hissettiğim canım annem Meliha HASAN'a teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince ve hayatımda hiçbir zaman sevgisini ve desteğini esirgemeyen sevgili eşim Türkay SARIKAYA'ya sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, tez yazım sürecinde kaybettiğim dedem Raif HATİP ve anneannem Refiye HASAN'a sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans sürecinde hayatıma katılan, anneliği tecrübe ettiğim, tez yazım sürecinde ihmal ettiğime dair endişeler yaşadığım biricik oğlum Evrim SARIKAYA'ya sabrı için çok teşekkür ediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Melek SARIKAYA

Doğum Yeri ve Tarihi: İZMİR, 09.08.1989

Uyruğu: T.C. / Yunanistan

Cinsiyet: Bayan

E-posta: melekhasansarikaya@gmail.com

EĞİTİM

Yüksek Lisans: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Lisans: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı (2010-2014)

Lise: 60. Yıl Anadolu Lisesi (Fen-Matematik) (2003-2007)

İlköğretim: Güzelyalı İlköğretim Okulu (2000-2003)

DENEYİM

Mizmer, İzmir, Psikolojik Danışman (Ağustos, 2019- halen)

Bilfen Eğitim Kurumları, İzmir, Okul Psikolojik Danışmanı (2014-2017)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
EXTENDED ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	6
1.1.1. Alt problemler	6
1.3. Sınırlılıklar	7
1.4. Tanımlar	7
1.5. Araştırmanın Önemi	8
BÖLÜM 2	11
2.1. Öz yeterlik ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	11
2.1.1. Öz-Yeterliğin Temelleri	14
2.1.2. Öz-Yeterliğin Süreçlerle İlişkisi	16
1.2. Psikolojik Danışmada Öz yeterlik	18
2.2. Yaratıcılık ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	20
2.2.1. Yaratıcılık Aşamaları	21
2.2.2. Yaratıcılık ve Psikolojik Danışma İlişkisi	22
2.3. İlgili Yayın ve Araştırmalar	24
2.3.1. Psikolojik Danışma Öz Yeterliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar	24
2.3.2. Öz yeterlik ve Yaratıcılık Kavramları ile İlgili Yapılan Araştırmalar	32
BÖLÜM 3	35
YÖNTEM	35
3.1 Araştırma Modeli	35
3.2 Evren ve Örneklem	36
3.3 Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeği (PDÖÖ)	37
3.3.2. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi	38
3.4 Verilerin Toplanması	40
3.5 Verilerin Analizi	41
BÖLÜM 4	42
BULGULAR	42
4.1. Ön Analizler	42

4.2. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Öz yeterlik Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular	45
4.2.1 Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Yardım Becerileri Öz-yeterliği Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular	45
4.2.2. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular	46
4.2.3. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular	47
BÖLÜM 5.....	49
TARTIŞMA VE YORUM	49
5.1. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Öz yeterlik Puanlarını Yordamasına Dair Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	49
BÖLÜM 6.....	60
SONUÇ VE ÖNERİLER	60
6.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	61
6.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	61
KAYNAKÇA	62

EKLER LİSTESİ

EK 1 Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Ölçeği.....	74
EK 2 Torrance Yaratıcı Düşünce Testi.....	77

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklemin Frekans Dağılımı.....	36
Tablo 2. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri	42
Tablo 3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Birbirleriyle Olan Korelasyonları	43
Tablo 4. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Yardım Becerileri Öz yeterliği Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Çoklu Regresyon Analizi	44
Tablo 5. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	45
Tablo 6. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	46

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ YARATICILIK DÜZEYLERİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMA ÖZ YETERLİK DÜZEYLERİNİ YORDAMADAKİ ROLÜ

SARIKAYA, MELEK

Yüksek Lisans Tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serkan DENİZLİ

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterlik (yardım becerileri öz yeterliği, oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik, psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik) düzeylerini yordamada yaratıcılıklarının rolü incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini 2018-2019 yılında Ege bölgesi üniversitelerinde öğrenim görmekte olan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak için Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeği, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi kullanılmıştır. Veri toplama çalışmaları gönüllü olan 293 psikolojik danışman adayıyla gerçekleştirilmiştir. Örneklemin cinsiyet dağılımına bakıldığında %70.3'ü kadınlardan oluşurken %29.7'si erkeklerden oluşmaktadır. Toplanan verilerin 264'ü ile istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Veriler çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, psikolojik danışman adaylarının yaratıcılıklarının yardım becerileri öz yeterliği için anlamlı bir yordayıcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılıklarını oluşturan erken kapamaya direnme ve zenginleştirme becerileri oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlikleri için anlamlı bir yordayıcıdır. Yaratıcılığın zenginleştirme alt boyutu oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik üzerinde negatif bir etkiye sahipken, erken kapamaya direnç pozitif yönlü bir etkiye sahiptir. Ancak akıcılık, orjinallik, başlıkların soyutluğu ve yaratıcı güç puanları oturma yönetmeye ilişkin öz yeterliği anlamlı olarak yordamamaktadır. Psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan zorluklara ilişkin öz

yeterlik için psikolojik danışman adaylarının erken kapamaya direnebilme yaratıcılığının yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erken kapamaya direnç yaratıcılığı arttıkça psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan zorluklara ilişkin öz yeterlik de artmaktadır. Bulgular, ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: yaratıcılık, psikolojik danışma öz-yeterliği, psikolojik danışman adayları

EXTENDED ABSTRACT

ROLE OF CREATIVITY IN PREDICTING COUNSELING SELF EFFICACY LEVELS OF COUNSELOR TRAINEES

SARIKAYA, MELEK

Master's Thesis, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Advisor: Dr. Research Associate Serkan DENİZLİ

Purpose

This study aimed to investigate the role of creativity in predicting counseling self efficacy (helping skill self-efficacy, session management self-efficacy, counseling challenges self-efficacy) levels of counselor trainees.

Materials and Methods

The sample of the study was consisted of 4th graders who were enrolled Guidance and Counseling Undergraduate programs in universities located in Aegean Region during 2018-2019 academic year. The data were collected using Counseling Activity Self-Efficacy Scale (CASES), Torrance Tests of Creative Thinking (Figural Form-A) from 293 volunteer counselor trainees. Among the participants 70.3% were females and 29.7% males. Statistical analysis was performed with a data set of 264 participants using Regression Analyses.

Results

Results of study indicated that; creativity did not predict counselor trainees' helping skill self-efficacy scores. Both, resistance to premature closure and elaboration were significant predictors of counselor trainees' session management self-efficacy scores. Elaboration of creativity has a negative effect on the session management self-efficacy scores, but resistance to premature closure has a positive effect. Fluency, originality, abstractness of titles, checklists of creative strengths did not predict counselor trainees' session management self-efficacy scores. Resistance to premature closure predict significantly counselor trainees' counseling

challenges self-efficacy, on the other hand fluency, originality, elaboration, abstractness of titles and checklists of creative strengths did not predict to counselor trainees' counseling challenges self-efficacy scores. As resistance to premature closure increases, counselor trainees' counseling challenges self-efficacy increases too.

Conclusion and Recommendation

This research is one of a limited number of studies in the literature investigating the creativity of counselor trainees. Creativity may be related to another personal factors. Because of premature to closure and elaboration which were significant predictor of counselor self-efficacy, informing faculty member about creativity can increase counselor trainees' self efficacy.

Keywords: creativity, counseling self-efficacy, counselor trainees

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsan yaşamında birçok güçlükle mücadele etmektedir. İnsanlar yaşamlarının bazı anlarında zorlanabilirler ancak güçlükler kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. İnsan olmanın doğasında güçlüklerle mücadele etmek vardır, her insan güçlükler karşısında farklı yollar dener. Bireyler karşılaştıkları problemleri kendileri çözmeye gayret etseler de bu her zaman mümkün olmamaktadır. İnsanlar problemlerinin çözümünde kimi zaman aile, arkadaş gibi kaynaklara başvururken kimi zaman da profesyonellere başvururlar. Bu nedenle psikolojik yardım alanı günümüzde oldukça gelişme göstermiştir (Corey, 2005). Amerikan Psikoloji Derneği tarafından 1956 yılında psikolojik yardım “hangi ortamda gerçekleşirse gerçekleşsin, bireylerin kişisel gelişimlerinde yaşadıkları engellerle baş etmeleri ve kişisel kaynaklarını kullanarak optimum gelişim sağlamalarına yardım etme” olarak tanımlanmıştır (akt. Murdock, 2016).

Psikolojik danışma alanında yaşanan gelişmeler sayesinde, bugün birçok farklı psikolojik danışma yönteminden bahsetmek mümkündür. Bilişsel davranışçı psikolojik danışmadan, kısa süreli çözüm odaklı psikolojik danışmaya, oyun terapisinden, sanat terapisine geniş bir çeşitlilik söz konusudur (Murdock, 2016). Psikolojik danışma kuramları danışanın problem olarak belirlediği konuyu ortaya çıkaran faktörleri yorumlama açısından birbirinden ayrılmaktadır. Örneğin bilişsel davranışçı psikolojik danışma yaklaşımları insan davranışlarının düşünceleri temelinde şekillendiğini öne sürerek düşüncelere odaklanırlar (Corey, 2005). Kısa süreli çözüm odaklı psikolojik danışma yaklaşımı ise sorunu yaratanın, insanın hali hazırda sahip olduğu problem çözme yollarını etkin olarak kullanamaması olarak yorumlayarak çözüme ulaşmaya odaklanır. Dolayısıyla bu bilgiler ışığında psikolojik danışma kuramlarının

değişime dair birbirinden farklı açıklamaları olsa da yardım sürecinin sonunda insanların sorunlarına yeni bir bakış açısı sağladıkları söylenebilir. Psikolojik danışmanların da hizmet verirken aldıkları eğitimler ve yönelimleri doğrultusunda farklı yollardan gittikleri ancak sonuçta danışanın değişime ulaşmasını hedeflediklerini söylemek mümkündür. Psikolojik danışmanların psikolojik danışma oturumlarını yapılandırırken kuramsal yönelimlerinin yanı sıra, kendi geçmiş deneyimleri, becerileri, kişisel özellikleri gibi faktörlerinde süreçte rol aldığını söylemek mümkündür. Yapılan araştırmalarda psikolojik danışmanın, psikolojik danışma oturumlarında sergiledikleri kişisel tarzının psikolojik danışmadan fayda sağlanması üzerinde önemli bir etkisi olduğu ortaya konmuştur (Luborsky, Barber, ve Crits-Christoph, 1990; Matt ve Navarro, 1997). Dolayısıyla kişisel tarzın oluşumuna katkısı olan tüm bileşenler psikolojik danışma sürecini etkileyebilir.

Corey (2005) etkili bir psikolojik danışmanın özelliklerini kişisel farkındalık ve kavrayış, açık fikirlilik, nesnellik, yetkinlik, güvenirlilik, iyi bir ruh sağlığı, ırksal, etnik ve kültürel öğelerin bireyin kendisi ve başkaları üzerindeki etkilerini anlama ve duyarlılık, kişilerarası çekicilik olarak sıralamaktadır. Görüldüğü gibi etkili bir psikolojik danışman olma yolunda eğitimle kazandırılan niteliklerin önemli bir yer kapladığı görülmektedir. Ancak, Pamukçu ve Demir (2013) psikolojik danışman adaylarının meslek elemanı olabilmek için aldıkları eğitim aynı olduğu halde psikolojik danışma oturumlarında aynı etkiyi sağlayamadıklarını öne sürmüşlerdir. Bu bağlamda eğitim programlarının öğrencilerine kazandırdığı niteliklerin yalnızca psikolojik danışma becerileri ve kuramsal eğitimler olmasının psikolojik danışman yetiştirilmesinde yeterli olmadığı görüşünü dile getirmişlerdir. Dolayısıyla etkili bir psikolojik danışman olmak konusunda eğitimle kazandırılan yeterlikler dışındaki dinamiklerin keşfedilmesinin önemli olduğu söylemek mümkündür.

Örneğin psikolojik danışmanlar arasındaki performans farklılıklarının nedenlerinden biri olarak psikolojik danışmanların öz yeterliğinden bahsedilebilir. Bireylerin davranışları,

performanslarına dair inançlarından etkilenmektedir. Bandura'nın (1986) ortaya attığı öz yeterlik kavramı bu inancı tanımlar. Bireylerin kendi beceri ve yeteneklerinin, performansları sırasında başarılı olmasını sağlayacağına dair inançları öz yeterlik olarak tanımlanmıştır (Bandura, 1986). Bandura'nın öz yeterlik kavramı oldukça popülerleşmiş ve pek çok alan tarafından çalışılmıştır. Öz yeterlik kavramının ortaya çıktığı ilk 15 yılda alan yazınında psikolojik danışma öz yeterliğini ölçen 10 ölçme aracına rastlanır. Ancak ölçme araçlarının bu kadar çok olması ve bulgulardaki çelişkilerle yeni ölçme aracı ihtiyacı devam etmiştir. Son olarak Lent, Hill ve Hoffman tarafından 2003 yılında üç boyutlu bir psikolojik danışma öz yeterlik ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçekte ele alınan boyutlar; yardım becerileri, oturma yönetme ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklar olarak karşımıza çıkmaktadır (Pamukçu ve Demir, 2013).

Psikolojik danışma öz yeterliği ile ilgili çalışmalar tarandığında çalışma deneyimlerinin ve süreleriyle ilgili çelişkili bulgulara rastlanmaktadır. Bakar (2011), araştırmasının sonucunda psikolojik danışma öz yeterliği ile çalışma deneyimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade ederken, Yaka (2005) çalışma deneyiminin temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik algısına herhangi bir etkisinin olmadığını saptanmıştır. Psikolojik danışma öz yeterliğini konu alan araştırmalarda sıklıkla demografik özellikler, eğitim düzeyi, çalışılan kurum, meslekte çalışma süresi, mezun olunan program, yaşam doyumu, alınan süpervizyonun niteliği ve niceliği değişkenleri kullanılmıştır (Tang ve diğ, 2004; Erkan, 2011; Bakar, 2011; Saticı, 2014). Örneğin Erkan (2011), araştırmasında psikolojik danışmanların aldıkları eğitimden memnuniyetleri arttıkça psikolojik danışma öz yeterliğinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Saticı (2014) yaptığı çalışmada ise oturma sayısı, süpervizyon niceliğinden ve niteliğinden duyulan memnuniyet ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Süpervizyonun yanı sıra eğitim programlarının hangi yönlerden geliştirilmesi gerektiği ise araştırılmaya açık bir alandır.

Eğitimle kazandırılan beceriler kadar psikolojik danışma öz yeterliğini açıklayabilecek pek çok başka nitelik olması beklenebilir. Öz yeterlik için geçmiş deneyimlerin önemi bilinmektedir (Bandura, 1986), dolayısıyla psikolojik danışmanların öz yeterliklerinin geçmiş deneyimlerinde, bilgilerini psikolojik danışma oturumlarında etkili kullanabilmeleri, oturumun spontanlığı içinde planlanmamış durumlara etkili çözümler üretebilmeleri, mesleki bir kimlik kazanmaları gibi yaşantılardan etkilendiği düşünülebilir. Bireyin bu yaşantılar sırasında yaratıcılığın ona ihtiyaç duyduğu açık fikirliliği, esnekliği ve spontanlığı sağlayabileceği düşünülmüştür. Nitekim Gladding (2011) yeni bir şey yaratma yeteneği psikolojik danışmanlığın ayrılmaz bir parçası olduğunu her danışma oturumu benzersiz olması itibarıyla yaratıcılığa ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.

Yaratıcılığın bireylere problem çözümü sırasında esneklik kattığı söylenmektedir (Aslan, 2001). Bireylerin psikolojik yardıma başvurma sebeplerinden birinin de problem çözümünde yaşadıkları tıkanmalar olduğu düşünülebilir. Nitekim psikolojik danışmanlar oturumları yürütürken insanların biricik ve tek dünyalarına girerler, onların dünyalarının gerçeklikleriyle çalışırlar ve kendi problemlerini değişik yönlerden ele almaları konusunda bireyleri cesaretlendirirler (Malchiodi, 2007). Bireyler aldıkları psikolojik destek sayesinde kendi problemlerinin çözümüne dair esneklik kazanabilirler. Psikolojik danışmada yaratıcılığın danışanların problem çözümünü kolaylaştırdığı bilinmektedir (Carson ve Becker, 2004). Psikolojik danışma sürecine yaratıcılığı dahil edebilecek yegane kaynak psikolojik danışmanlardır. Yaratıcılık bir beceridir ve geliştirilebilir. Psikolojik danışmada yaratıcılık kendiliğinden ortaya çıkmaz, psikolojik danışmanların yaratıcılık becerilerini kullanmak üzere kendilerini eğitmeleri gerekmektedir (Hecker ve Kottler, 2002). Nitekim psikolojik danışma sürecini etkileyen yaratıcılık becerisi tıpkı diğer beceriler gibi psikolojik danışma öz yeterliğini etkileyebilir.

Psikolojik danışman adaylarının öz yeterliğini geliştirmede eğitimlerinin rolü kadar bazı diğer faktörlerin önemli olduğu ortadadır. Bu faktörlere dair yapılan araştırmalar incelendiğinde öz yeterliğin, geçmiş deneyimlerin niteliği, niceliği, süpervizör denetiminde olması gibi değişkenlerle açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Öz yeterlik için kişisel faktörlerin yarattığı farkı ortaya koyacak çalışmalara olan ihtiyaç devam etmektedir. Örneğin aynı deneyime sahip, aynı süpervizörle çalışan iki aday psikolojik danışman düşünecek olursak, biri mizaç olarak daha kaygılı iken diğeri kolay paniğe kapılmıyorsa yaşadıkları psikolojik danışma deneyimi birbirlerinden farklı olarak değerlendirecekleri düşünülebilir. Bu değerlendirmedeki farklar da öz yeterliklerine dair farklı inançlara sahip olmalarına yol açacağından, gelecek performanslarını bu inançla gerçekleştirmeleri olasıdır. Yaratıcılık ise psikolojik danışmada önemli bir etkisi olduğu düşünülen kişisel bir faktördür (Gladding, 2008). Psikolojik danışman eğitiminde teorik bilgilerin yanı sıra, süpervizyonun etkisi defalarca araştırmalarla ortaya konmuştur (Satici, 2011; Erkan, 2014). Psikolojik danışman adaylarının öz yeterliklerini güçlü bir şekilde etkileyen bu ilk deneyimlerdeki yaşantılar, kullanılan beceriler ve süpervizörden alınan geri bildirimler mesleki kimliğin oluşmasına katkı sağlıyor olabilir. Bu mesleki kimlik oluşurken bireyin kişisel özellikleri de kimliğin bir parçasını oluşturabilir. Dolayısı ile psikolojik danışman adaylarının kişisel becerilerinden biri olan yaratıcılıklarının, uygulama deneyimleri sayesinde öz yeterliklerini etkilediği düşünülmektedir.

Yaratıcılığın psikolojik danışma sürecine etkilerine dair araştırma bulguları sınırlıdır. Psikolojik danışman rolü psikolojik danışma oturumlarını etkileyen önemli bir faktördür (Voltan-Acar, 2015). Dolayısıyla oturumlar sırasında psikolojik danışmanın yaratıcı olmasının onun öz yeterliğı üzerindeki etkisine dair araştırmalarla psikolojik danışma sürecinin daha iyi anlaşılabilceğı öngörülmüştür, bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile psikolojik danışma öz yeterliğı düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

1.1.Problem Cümlesi

1. Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık düzeyleri psikolojik danışma öz yeterlik (yardım becerileri öz-yeterliği, oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik, psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik) düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

1.1.1. Alt Problemler

1. Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık (akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, erken kapamaya direnç, başlıkların soyutluğu ve yaratıcı güç) puanları yardım becerileri öz yeterliği düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
2. Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık (akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, erken kapamaya direnç, başlıkların soyutluğu ve yaratıcı güç) puanları psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
3. Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık (akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, erken kapamaya direnç, başlıkların soyutluğu ve yaratıcı güç) puanları oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

1.2. Sayıtlar

1. Araştırma kapsamındaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma öğrencilerinin Psikolojik Danışma Öz Yeterlik ölçeğindeki maddeleri/soruları içten yanıtladıkları varsayılmıştır.

2. Araştırma kapsamındaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisans öğrencilerinin Torrance Yaratıcı Düşünme Testindeki etkinlikleri gerçek performanslarını yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.
3. Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Ölçeği ve Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin örnekleme oluşturan tüm öğrencilere aynı koşullarda uygulandığı varsayılmıştır.

1.3. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında eğitim fakültelerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programlarında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilecek veriler Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ve Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırmanın gerçekleştirildiği örneklemin son sınıflar olması nedeniyle gelecek kaygısının yoğun olarak yaşandığı bir dönemde olmaları Psikolojik Danışma Öz Yeterlik ölçeğine verdiği yanıtları etkilemiş olabilir.

1.4. Tanımlar

Bu çalışmada kullanılacak bazı temel kavramların tanımları aşağıda verilmiştir:

Yaratıcılık: "Sorunlara, yetersizliklere, bilgi eksikliğine mevcut olmayan elemanlara, uyumsuzluklara karşı duyarlı olma, güçlükleri belirleme, çözümler arama tahminler yapma ve eksikliklerle ilgili olarak hipotezler kurma ya da hipotezleri değiştirme, çözüm yollarından birini seçme ve deneme, yeniden deneme, daha sonra da sonuçları ortaya koyma" (Torrance, 1972)

Psikolojik Danışma Öz yeterliği: “bireyin yakın gelecekte danışanlarına etkili bir psikolojik danışma yardımı sunabilme yeteneğine yönelik inanç ve yargıları” (Lent ve diğerleri, 2003)

Psikolojik Danışma: bireyin karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirerek gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla kurulan geliştirici ve iyileştirici bir ilişki (Yıldırım ve Ergene, 2001)

Psikolojik danışman adayı: Üniversitelerin Eğitim fakültelerine bağlı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma programı öğrencileri

1.5.Araştırmanın Önemi

Öz yeterlik insanların davranışlarını biçimlendiren önemli bir faktördür (Bandura, 1986). Hayattaki yeni deneyimler heyecan ve merak gibi duyguların yanı sıra kişide yetersizlik ve kaygı hislerini yaratabilir. Öğrenciliğin bitişiyle iş hayatının başlangıcı da kişilerin sıklıkla kaygı yaşadıkları yeni bir deneyim olabilmektedir. Bu kaygılar bilinmeyen bir dünyaya adım atmayla ilgili olabileceği gibi kişinin o meslekte başarı göstereceğine dair inançlarıyla ilgili de olabilmektedir. Bu inançların bütünü tanımlayan öz yeterlik, psikolojik danışman adaylarının aldıkları eğitimin ve geçmiş deneyimlerinin yanı sıra kişisel faktörlerden etkilendiği düşünülebilir.

Etkili psikolojik danışmanların kişisel özellikleri Corey (2005) tarafından ortaya konmuştur. Bu özelliklerden açık fikirlilik, deneyime açıklık gibi özellikler aynı zamanda yaratıcılık kavramıyla da açıklanabilmektedir. Psikolojik danışmanların her psikolojik danışma oturumunda yaptıkları iş aynı gibi gözükse de aynı zamanda her psikolojik danışma oturumu benzersiz ve biriciktir. Her psikolojik danışma oturumunun biricikliği ve spontanlığı göz önüne alındığında psikolojik danışman adaylarının da spontane ve esnek olmaya ihtiyaç duydukları öne sürülebilir. Yaratıcı kişilerin özelliklerini kişisel deneyimlere açık olan, esnek düşünebilen, bağımsız, geçerli fikir ve düşünceleri sorgulayan ve duygusal ve sosyal olarak duyarlı olarak

sıralanır (Dollinger, Kazmierczak ve Storkerson, 2011; Simonton, 2011). Yaratıcılık, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma oturumlarında ihtiyaç duydukları spontanlık ve esnekliği içeren bir beceridir. İhtiyaç duydukları spontanlık ve esnekliği gösterebilmeleri için yaratıcılığın desteklenmesinin kolaylaştırıcı bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazında yaratıcılığın psikolojik danışma için etkili olduğu öne sürülse de psikolojik danışma hizmeti üzerindeki etkisine dair sınırlı araştırma bulunmaktadır (Malchiodi, 2007; Duffey, Haberstroh, ve Trepal, 2009; Özü Gökce, 2019). Bu araştırmalarda yaratıcılığın psikolojik danışma sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanmaktadır (Gladding, 2011; Özü Gökce, 2019). Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık becerileriyle ilgili araştırmalar ise sınırlıdır. Eğitim programları, mezunlarının mesleki becerilerini geliştirmenin yanı sıra, alanda çalışan profesyoneller olarak da kendilerini yeterli hissetmelerini amaçlamaktadırlar. Bu yeterliliğin kazandırılacağı uygun noktalardan biri de lisans eğitimi olarak düşünülebilir. Lisans eğitimi hem ilk mesleki deneyimlerin edinildiği hem de mesleki bilgilerin kazanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde bu bilgilerin yanı sıra mesleki rolün gerektirdiği empati, problem çözme becerileri, sosyal beceriler gibi yönlerden de gelişim yaşanarak psikolojik danışman adayları mesleki kimlik oluşturmaktadırlar. Mesleki bilgilerin edinildiği, psikolojik danışman kimliğinin oluştuğu bu dönemden sonra mezunlar ülkenin dört bir yanına hizmet vermek üzere dağılmakta ve mesleki gelişim için eğitim ihtiyaçlarını ancak kendi talep ve imkanlarıyla karşılayabilmektedirler. Bu mesleki role hazırlanılan kritik dönemde eğitim programlarının öğrencilerini hangi yönlerden desteklediklerinde öz yeterlikleri yüksek meslek elemanları olmalarını sağladıklarını bilmek önemli görülmektedir.

Gladding'e (2011) göre Türk kültüründe psikolojik yardım köklü bir geçmişe sahiptir ve bu uzun zaman, yaratıcılık açısından farklı deneyimlere sahip olmamızı sağlamıştır. Yaratıcılık her ne şekilde kullanılırsa kullanılsın, yardım sunarken yaratıcılığı teşvik etmek danışmanlara iç görü kazandırmak, seçimleri uygulamak ve böylece değişiklik yapmaları için

danışanları cesaretlendirmektedir (Gladding, 2011). Ülkemizde psikolojik danışma alanında yenilikler ortaya koyabilmemiz için eğitim programlarımızın hangi yönlerden geliştirilebileceğini keşfetmeye ihtiyaç duymaktayız. Bu araştırmanın psikolojik danışmanların yaratıcılık düzeyleriyle psikolojik danışma öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin ortaya koymasıyla, öğretim programlarının niteliğini arttıracak yeni yollar sunacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

Bu bölümde öncelikle öz yeterlik ve yaratıcılık kavramları ile ilgili literatür taramaları paylaşılacaktır, ardından da yapılan araştırmalar özetlenecektir.

2.1. Öz Yeterlik İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Araştırmanın bu bölümünde bağımlı değişken olan psikolojik danışma öz yeterliği kavramının temelleri ve kavramın gelişimi incelenmiştir. Öz yeterlik kavramı ilk olarak Bandura'nın sosyal öğrenme kuramında karşımıza çıkmakta ve sosyal öğrenme kuramının ciddi bir bileşeni olan öz yeterlik; bireylerin duygu, düşünce, motivasyon ve davranışları üzerinde güçlü etkisi olan önemli bir mekanizmadır ve bireylerin kendilerini ifade etmelerinde kilit bir rol oynamaktadır (Bandura, 1989).

Öz yeterliğin kuramsal temellerini oluşturan Sosyal Öğrenme kuramı Bandura ve arkadaşlarının gözlem yoluyla öğrenme ile ilgili yaptığı çalışmalarla ortaya çıkmıştır (Schunk, 2009). Bandura'ya göre birey öğrenirken edilgen değil, etkin bir konumdadır ve bireyler düşünce ve simgesel işleyiş süreçlerini kullanarak uyarıcılarla etkileşime girerler (Burger, 2006). Bireylerin uyarıcılarla etkileşim içinde olması öğrenme sürecine bireysel faktörlerin etkisine dikkat çekmiştir. Bireyin davranışlarında kimi zaman bireysel özellikler ön planda iken kimi zaman da çevresel faktörler ön plana çıkabilmektedir (Bandura, 1997). Bu faktörlerin bireyin davranışını içsel ve dışsal olarak iki ayrı şekilde etkilediği düşünülmektedir. Bireylerin davranışları ödül ve ceza ile dışsal olarak yönlendirilirken içsel olarak da inançlar, düşünceler ve beklentilerle şekillenir (Burger, 2006). Öz yeterlik kavramı içsel süreçlerle ilişkilendirilmektedir.

Bandura (1982, 1986)'ya göre öz yeterlik, kişilerin olası durumlarla başa çıkmak için gerekli olan eylemleri nasıl ve ne kadar iyi yapabildiklerine dair yargıdır. Başka bir söylemle; bireyin, belli bir performans göstermek için gereken etkinliklerle organizasyon

kurup, başarılı şekilde uygulama yeteneğine dair yargısıdır. Öz yeterlik “bireyin, belirli durumsal amaçlara ulaşmak için gerekli motivasyon, bilişsel kaynaklar ve hareket tarzlarını oluşturma kapasitesi olan inanışlarıdır” şeklinde tanımlanabilir (Wood ve Bandura, 1989).

Boderhorn ve Skaggs’s göre (2005) bireyin becerilerini kullanmasında belirleyici faktör, becerileri kullandığında olumlu sonuç alacağına dair bireyin sahip olduğu inançtır. Bandura öz yeterlik inançlarının bir davranışı başlatmak ve sürdürmek için bireyin kararı üzerindeki en güçlü etki olduğunu savunmuştur, buna göre bireyin performansının öz yeterliğini etkileyen en önemli faktör olduğunu ileri sürmüştür (Bandura, 1986, 1997).

Öz yeterlik kavramı ülkemizde de ilgi çekmiştir ve araştırmacılar “self-efficacy” kavramını pek çok farklı Türkçe kavramla ifade etmişlerdir. Atıcı, Özyürek ve Çam (2005) ve Yiyit (2001) araştırmalarında “yetkinlik beklentisi” kavramını tercih ederken, Gözüm ve Aksayan (1999) ve Otacıoğlu-Gürşen (2008) “öz-etkililik” kavramını kullanmışlardır. Bazı araştırmacılar ise “öz yeterlik” şeklinde yer vermişlerdir (Afacan, 2008; Aksoy ve Diken, 2009). Kavram güncel olarak öz yeterlik olarak karşılık bulmaktadır.

Senemoğlu (2005)’na göre ise öz yeterlik, bireyin sınavlara katılma, yarışmalara girme, bir sınıfta öğretmenlik rolünde bulunma ve topluluk karşısında konuşma gibi gelecekte karşılaşılabileceği potansiyel durumların üstesinden gelmede hangi derecede başarılı olabileceğine ilişkin kişinin kendi yargısı, inancıdır. Öz yeterliği yüksek olan kişi, bir işin üstesinden gelmek için daha çok çaba harcamakta ve denemekten çekinmemektedir. Öz yeterliğe teknik olarak “algılanan öz yeterlik” denmektedir. Özetle, kişinin becerisini kullanarak yapabildiklerine ilişkin hükümlerin bir sonucu ve ürünüdür (Aydın, 2007).

Öz yeterlik yordayıcı gücü ile birlikte bireyi harekete geçirici faktörleri inceleyen araştırmalarda tercih edilen bir kavramdır. Öz yeterlik problem çözme becerileri, gündelik stresle mücadele etmekte bireyin ihtiyacı olan harekete geçme kapasitesini ve sahip olduğu bilgi ve becerilerine ilişkin bireyin beklentilerini temel alır. Sosyal bilişsel kuramcılara göre, öz

yeterlik insan güdüsünün çekirdeğini oluşturur ve öz yeterlik inançları bireyin nasıl düşündüğünü, hissettiğini, kendisini harekete geçiren etkenleri ve hareketlerini, eylemin gidişatını ve yaptığı seçimleri etkiler. Eğer birey eyleminin sonucunda hedeflerine ulaşacağına inanmazsa, iddialı amaçlarını sürdürmede ve karşısına çıkan engelleri aşmada çok az motivasyona sahip olur. Benzer şekilde birey öz yeterliğinin yüksek olduğu alanlarda daha iddialı hedefler belirlemektedir. Yüksek öz yeterlik düzeyi hedef oluşturmayı geliştirir ve hedefe doğru yürünen yolda yılmazlık sağlar. Ayrıca öz yeterlik düzeyi yüksek bireylerin gelecekte beklenenleri de olumludur (Holcomb-McCoy, Harris, Hines ve Johnston, 2008). Bu bireyler, bazen yaşadıkları başarısızlıkların nedeni olarak kullandıkları zayıf stratejiler ve yetersiz çabalarını görmektedirler ve sorunlarını aşarken daha etkili stratejiler kurmak için kendilerini zorlamaktadırlar (Bandura, 1986). Bandura (1997) ve Schwarzer (1992) araştırmalarında güçlü öz yeterlik algısının, bireyin sağlıklı, başarılı ve sosyal olmasıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır (akt. Imam, 2007).

Düşük öz yeterliliğe sahip kişiler ise, kendilerine verilen zor görevleri tehdit olarak algılayarak ve geri çekilmektedir. Kendilerinden beklenenleri düşüktür, bu nedenle zayıf hayaller kurarlar. Görevleri başarılı şekilde yapmaya odaklanmak yerine kendilerine odaklanarak tanılar koyarlar. Zor görevlerle karşılaştıklarında bunu kişisel yetersizliklerine bağlayarak kolayca kaygı yaşayıp, depresyona ve strese girebilirler (Bandura, 1993). Düşük ve yüksek öz-yeterliğin bireyin performansını etkilediği gibi, öz yeterlik düzeyinin doğru algılanması da performansı etkilemektedir. Yapabilecekleri konusunda doğru inançlara sahip olmayan kişiler hakkından gelemeyecekleri sorumluluklar alır ve muvaffak olamazlar. Yapabileceklerini küçümseyen kişilerse potansiyellerini sınırlayarak, mevcut güçlerinden çok daha azını kullanırlar. Bireylerin muvaffakiyetlerini arttırmaları için sorumluluk alırken yapabileceklerinin daha üzerinde sorumluluklar almaları gerekir (Bandura, 1986).

Öz yeterlik algısının şaşırtıcı bir özelliği ise bireyler arasında aktarılmasıdır. Yapılan bir araştırmaya göre birey öz yeterlik algılarını bir başkasına aktarabilir. (Leonard ve ark.1998; akt. Gözüm ve Aksayan, 1999) Öz yeterlik algısı yüksek olan annelerin diyabetik çocuklarının kendi kendine idare ve öz-bakım becerilerinin öz yeterlik algısı düşük olanlara nazaran iyi olduğu bulunmuştur. Öz yeterlik eğitimsel amaçlara ulaşmada da önemli bir rol oynar. Öz yeterlik entelektüel gelişim konusunda da kısmen belirleyicidir, çeşitli konularda ustalaşma ve kendi kendine öğrenme kapasitesi kişinin yeterliği konusundaki inançlarından etkilenmektedir (Schunk, 1989). İnsanlar başarılı olacaklarına inandıkları davranışları öğrenmeyi denedikleri için öz-yeterliğin öğrenme üzerinde güçlü bir etkisi bulunmaktadır (Gist ve Mitchell, 1992; akt. Imam, 2007).

Günlük hayatta öz güven, öz saygı ve öz yeterlik kavramları sıkça birbiri yerine kullanılmaktadır. Bandura (1997) öz yeterlik ve öz güven kavramlarını ayırtırmak için şöyle bir tanımlamayı uygun bulmuştur. Öz güven: bireyin performansına dair inancının gücüdür. Öz yeterlik ise bireyin ulaşmayı hedeflediği yere ulaşabilmesine ilişkin sahip olduğu yetenekler hakkındaki düşünceleridir. Bu tanımlamayla öz yeterlik öz güvenin temellerinde yer alan bir takım düşünceleri ve inançları ifade etmektedir.

Felsefenin popüler tartışma konularından biri olan algı ve gerçeklik ilişkisi öz yeterlik gibi bireylerin algılarıyla ilgili kavramların doğmasına sebep olmuştur. Bireylerin algılarının hayatlarını yönlendirdiği ve gerçekliğe dönüştüğü gibi meslek hayatındaki performansları da kendileriyle ilgili inançlarından etkilenmektedir.

2.1.1. Öz-Yeterliğin Temelleri

Bireylerin kendilerini ilişkin algılarının öz yeterlik olarak karşımıza çıkmasından bu yana bir diğer merak konusu da bu algıların hangi olaylardan ve ne oranda etkilendiğidir. Bandura (1997) öz-yeterliğin şu dört temel kaynağı içerdiğini belirtmektedir; a) başarıya

ulaşmış deneyimler (enactive mastery experiences), b) dolaylı deneyimler (vicarious experiences), c) sosyal ikna (social persuasion) ve d) fizyolojik ve duyuşsal durumlar (physiological and affective states) dır.

Başarıyla tamamlanmış deneyimler en etkili bilgi kaynağıdır ve deneyimler bireyin kendi yaşamından olduğundan bireyi derinden etkiler ve genellenebilir veri sunarlar (Bandura, 1997). Başarılar bireyin öz-yeterliğini yükseltirken hatalar özellikle de öz-gelişimin ilk evrelerinde öz yeterliği zayıflatmaktadır. Öz yeterliğin gelişimi için bireyin deneyimlerinde engelleri aşmaya çalışırken gösterdiği çabaya ihtiyacı vardır (Bandura, 1997). Bireyler başarısızlıklarının sebebi olarak fiziksel yetersizliği görürlerse öz yeterlikleri azalmaz ancak başarısızlıklarının nedenini yetersiz çabaları, uygun olmayan stratejiler ve dış etkenler olarak görürlerse öz yeterlikleri azalmaktadır. Sürekli olarak başarısız tecrübelerini hatırlayan bireyler, mevcut yeteneklerini kullanırken şüpheye düşmektedir, bu durum öz yeterlik inançlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Bandura, 1986).

Öz yeterlik inançlarını oluşturan ikinci kaynak dolaylı deneyimlerdir. Bireyler kendi performanslarının yanı sıra ona benzediğini düşündüğü modellerin performanslarını da izlemektedirler. Diğerlerinin başarılı performans sergilediklerini gördüklerinde, kendilerinin de aynı performansı sergileyebileceklerine dair olan inançları artmaktadır. Diğer insanların başarısızlıklarını görmek ise benzer işleri yapabilme konusundaki öz yeterlik beklentisi inancını olumsuz etkilemektedir. Bireylerin model aldıkları kişiler bilgi ve becerilerini sergileyerek bir anlamda diğer bireylerin öz yeterlik algılarını oluşturmalarına yardımcı olmaktadır (Bandura, 1997). Dolaylı deneyimlerde model alınan kişinin üç özelliği ön plana çıkmaktadır. Bunlar yaş ve uzmanlık, model ve gözlemci arasındaki benzerlik ve zorlu bir görevde gösterilen performanstır (Bandura, 1997). En fazla model alınan davranışların gözlemciyle aynı yaş ve cinsiyette olanların davranışları olduğu bilinmektedir (Bandura, 1986).

Öz yeterlik kaynaklarının üçüncüsü ise sosyal iknadır. İknanın etkisi ikna eden kişinin nasıl algılandığı ile ilişkilidir (Bandura, 1986). Sosyal ikna olarak performansa ilişkin sözel geri bildirim, özel bir yardım, övgü, cesaretlendirme, moral verici konuşma şekli gibi davranışlardan bahsedilmektedir (Milner ve Hoy, 2003). Eğer insanlar başarılı olmak için sahip olmaları gereken yeterliğe sahip oldukları konusunda ikna edilirlerse, daha çok çaba ve sabır göstermektedirler. Sözel iknanın amacı bireye başarı getirecek ve başarısız olmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlardan kaçınmasını sağlayacak davranışlara karşı bireyi hazırlamaktır (Bandura, 1986). Sosyal iknaya olumsuz geri bildirimler veya bireyin yeteneği hakkında gerçekçi olmayan inançlar eşlik ettiğinde ise olumsuz etkiye sahip olabilir (Bandura, 1997). Sözel iknanın kalıcı bir öz yeterlik algısı üzerinde etkisi sınırlı olsa da bazı durumlarda diğer kişilerin, bireyin başarıp başaramayacağına yönelik destekleyici ya da cesaret kırıcı söylemleri bireyin öz yeterlik düzeyini etkilemektedir (Bandura, 1986). İknanın dozunda kullanılmasının önemini Bandura (1997), gereğinden fazla cesaretlendirilen bireyin öz yeterlik algısının gerçekçi olmaktan uzaklaşacağını ve en ufak bir başarısızlık sonucunda daha büyük hayal kırıklığı yaşayıp öz yeterlik düzeyinde daha hızlı bir düşüş yaşayacağı şeklinde ifade etmiştir.

Öz-yeterliğin dördüncü kaynağı bireyin fiziksel ve duyuşsal durumudur (Bandura, 1997). Bireyler performansları sırasında bedenlerinin verdiği tepkileri de kaydetmektedirler. Öz yeterliği yüksek bireyler yüksek ritimli atan kalplerini iyi bir performans göstermekte kullanabilirken düşük öz yeterliğe sahip olanlar bunu kaygı ve stres olarak değerlendirerek hedefe odaklanmakta zorlanırlar (Bandura, 1997). Bununla birlikte, öz yeterlik düzeyi düşen bireyler, verilen görevlere yönelik yüksek düzeyde kaygı ve gerilim yaşadıklarında bu durumu başarılı bir şekilde yönetmekte zorlanmaktadır (Lewis, 2006).

2.1.2. Öz-Yeterliğin Süreçlerle İlişkisi

Öz yeterlik, bireyin hayatta karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmesinde ve bir amaç doğrultusunda harekete geçmesinde etkili bir role sahiptir (Asarlı, 2012). Öz yeterlik inancı bir

görevde başarılı veya başarısız olmanın temelini oluşturmaktadır (Büyükikiz, 2011). Öz yeterlik nedensellik döngüsü içinde dört temel süreci hem etkiler hem de bu süreçlerden etkilenir. Bu süreçler bilişsel süreçler, motivasyonel süreçler, duyuşsal süreçler ve seçim süreçleridir.

Bireylerin bilişsel yapıları ortaya çıkardıkları düşüncelerle bireyin öz yeterliğini etkilemektedirler. Öz yeterliğin yüksek olması performansı geliştirirken ve öz yeterliğin düşük olmasına yol açan düşünce örüntüleri performansın gerçekleşmesini engellemektedirler. Bu bilişsel etkiler farklı şekillerde kendini gösterirler. Yüksek yeterlik algısına sahip bireyler, yaşamlarını geleceğe dönük bakış açısıyla şekillendirirler. Birçok insan davranışı, biliş süzgecinden geçirilen hedeflerin öngörülmesi ile düzenlenmektedir. Bilişin en temel işlevi bireyin hayatında karşısına çıkan yeni durumlara eskiden öğrendikleriyle benzerlikler kurarak sergileyeceği davranışın benzer sonuçlar getireceğini yordaması ve yaşamlarına etki eden bu davranışlar üzerinde kontrol sahibi olabilmelerine imkân sağlamasıdır (Bandura 1997). Yüksek bir öz yeterlik algısı, problem durumları karşısında problemin çözümüne ilişkin akılcı kararlar almaya olanak tanırken, düşük öz yeterlik algısı yıkıcı senaryolar eşliğinde problem durumunun felaketlenmesine sebep olabilmektedir (Bandura 1989).

Bireylerin performansı sergilemeye yönelik sahip oldukları motivasyon öz yeterliklerinde önemli bir etkiye sahiptir. Gösterilen çaba, güçlükler karşısında mücadele etme, bireylerin sahip olduğu yeterlik algısının gücüne göre değişmektedir. Öz yeterlik inancının gücü, sahip olunan motivasyonun belirleyicisidir. Motivasyonu etkileyen bir diğer etmen ise sonuç beklentisidir. Yüksek bir yeterlik algısına sahip birey performansı gerçekleştirebilmek için elinden gelen çabayı gösterecek, denemeleri başarısızlıkla sonuçlansa dahi sonraki denemelerinde benzer çabayı gösterebilmek için elinden geleni yapacaktır (Bandura 1989).

Öz yeterlik, bireyin duyuşsal süreçlerini düzenlemesinde de etkili rol oynamaktadır. Bireyler öz yeterliklerini düşük olarak algıladıkları durumlarda, performanslarında

başarısızlıkla karşılaşılırsa bu durumu üstesinden gelinemeyecek bir sorun olarak değerlendirip kendilerini stres altında hissetmektedirler. Yaşanan başarısız bir deneyim sonucu sahip olunan yetersizlik duygusu, bedensel olarak yoğun baskı altında hissetmeye, kaygı düzeyini yükseltmeye ve buna bağlı fizyolojik olarak da huzursuz hissetmeye yol açabilmektedir. Yaşanan kaygının etkisiyle, yanlışlardan kaçınmak için başarısızlık aşırı genellenebilmekte ve karşılaşılan engeller baş edilemez görülebilmektedir. Engellenmeler karşısında verilen duygusal tepkiler, bilişsel süreçlerin sağlıklı işleyişine engel olmaktadır (Bandura 1989).

Öz yeterlik algısı, bireylerin seçim süreçlerini de etkilemektedir. Bireyler seçim yaparken kendilerini yetersiz hissettikleri alanlardan kaçınmaktadırlar. Oysa yeterli hissettikleri alanlarda performans gösterme yönünde seçim yaparak kendilerini başarılı olmaya zorlamaktadırlar. Becerilerin gelişmesi için performansa ihtiyaç vardır, yetersiz hissedilen alanlardan kaçınılmasıyla becerilerin gelişmesi engellenmiş olmaktadır (Bandura 1997).

Bandura (1982) 'de alanyazına kazandırdığı öz yeterlik kavramı pek çok farklı alan tarafından ilgiyle karşılanmış ve öz yeterliği ölçmek için her meslek grubu özelinde ölçme araçları geliştirilmiştir. Araştırmalar kavramın ortaya çıktığı yıllardan bu yana sürmektedir ve öz yeterliliği etkileyenler, öz yeterlikten etkilenenler ortaya çıkarılarak çalışanların, öğrencilerin performanslarını arttıracak yollara ışık tutulmaya çalışılmaktadır.

1.2.Psikolojik Danışmada Öz yeterlik

Psikolojik danışma oturumları psikolojik danışmanın performansı ile birebir ilişkili olduğundan psikolojik danışmanın öz yeterliği psikolojik danışma sürecini etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Larson ve Daniels (1998) psikolojik danışma öz yeterliğini psikolojik danışmanın yakın gelecekteki danışanı ile etkili bir yardım süreci gerçekleştireceğine ilişkin kapasitesi hakkındaki inanç ve yargıları olarak tanımlamaktadırlar. Psikolojik danışma öz yeterliği, psikolojik danışmanların sahip oldukları bilişsel, davranışsal ve sosyal becerilerini

psikolojik danışma oturumları ile bütünleştirmelerinde etkili olmaktadır (Larson ve Daniels, 1998).

Psikolojik danışmanların deneyimleri ve eğitim düzeylerinden bağımsız olarak yetersiz hissettiği zamanlar olabilmektedir. Bu yetersizlik psikolojik danışmana yetkinlik alanına girmeyen danışanlarla çalışmada konusunda karar verme yönünde faydalı olabilmektedir. Bu faydasının aksine zaman zaman da yetersizlik hissi psikolojik danışmanın yetkinlik alanına giren danışanlara etkili bir şekilde yardım sunmasına engel olabilmektedir (İkiz, 2010). Psikolojik danışma öz yeterliği yüksek olan bireyin düşük olan bireylere göre kaygısını süreçte motivatör olarak kullandığı, gerçekçi amaçlar oluşturduğu ve işlevsel düşüncelere sahip olduğu düşünülmektedir (Larson ve Daniels, 1998).

Ridgway ve Sharpley'e (1990) göre psikolojik danışman öz yeterliği etkili psikolojik danışma yardımı sunabilmeyi etkileyen en önemli faktördür ve psikolojik danışmanların sürece adaptasyonları üzerinde etkilidir. Psikolojik danışman eğitiminde öğrencilerin öz yeterliklerini yükseltmenin psikolojik danışman adaylarının gelecekteki performanslarını olumlu yönde etkileyeceğini varsaymaktadırlar. Bu nedenle öz-yeterliğin gelecekte sergilenen performans üzerindeki etkisinin psikolojik danışman eğitimcileri tarafından dikkate alınması önemli olduğu vurgulanmıştır. Psikolojik danışman adaylarının ilk performansları süpervizyon altında gerçekleşmektedir. Bundan dolayı psikolojik danışmanların düşüncelerini ve duygularını düzenleyen önemli bilgi kaynağı süpervizörlerinden ve danışanlarından aldıkları bildirimlerdir. Bu bildirimler doğrultusunda gösterdikleri performansa dair görüşlerini oluştururlar ve öz yeterliklerini şekillendirirler.

Sosyal bilişsel teoriye göre, bireyler hareketlerini düzenlerken sezilerden yararlanırlar. Sezileriyle oluşturdukları bilişsel senaryolar sayesinde gelecekteki davranışlarını yapılandırır (Larson ve Daniels, 1998). Bahsi geçen sezileri ise öz yeterlikleri şekillendirmektedir. Öz yeterliğin performansla doğrudan ilişkisi düşünüldüğünde ve düşük ya

da yüksek öz yeterliğe sahip olmanın etkileri göz önüne alındığında, pek çok alanda olduğu gibi psikolojik danışma alanında da öz yeterlik algısının ne düzeyde öneme sahip olduğunun altı çizilmektedir.

2.2. Yaratıcılık ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

İnsanların temel ihtiyaçlarından biri olan üretme ihtiyacı yaşam boyu devam eder (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Üretkenliğin en tatmin edici yanlarından biri de şüphesiz yeni şeyler yaratmaktadır. Yaratıcılık literatürde pek çok farklı alanın ilgisini çeken defalarca tanımlanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaratıcılığın latince karşılığı “creativity” “crea” kökünden gelmektedir, “crea” yaratmak, meydana getirmek, doğurmak anlamına gelen bir sözcüktür. Yaratıcılık düşüncenin olduğu her alanda ortaya çıkmasına rağmen özellikle son beş yüzyılda güzel sanatlar alanınca sahiplenilmiştir (San, 2003). İnsan tarafından tamamlanmış her işte mutlaka bir yaratıcılık olduğu söylenebilir (Aral,1990). Torrance (1962,1972) de her insanı yaratıcı olarak kabul ederek yaratıcılığı ölçmeyi hedeflemiştir. İnsan için yaratıcılık hayatta var olanlara yeni yorumlar kazandırmak, kombinasyonlar ekleme becerisidir (Özden, 1997). Ana yoldan ayrılarak özgün bir ürün ortaya koymak, problemi çözerken esnek olmak, deneye açık olmak ve kalıplara sığmamak olarak yaratıcı davranışı tanımlamıştır. Lipman’ın (2003) yaratıcılık tanımı ise özgünlük, sonuca ulaşmaya ilişkin üreticilik, hayal kurmaya olanak tanınması, denemeye açıklık, dönüştürmenin yer alması, şaşırtıcı olmasıdır.

Yaratıcılık dört farklı boyutta karşımıza çıkmaktadır, bunlar süreç, ürün, kişi ve çevredir. Torrance de yaratıcılığın süreç boyutunu ele alarak ölçümler yapmayı hedeflemiştir (akt. Aslan, 2001). Ürün olarak yaratıcılık icat yapma anlamı taşımaz, var olan ürüne yeni bir form vermek amacıyla geçmiş deneyimleri kullanarak yeni beceriler keşfetmeyi, sentezlemeyi

ve iletmeyi içerir. Problemlere çözüm ararken geçmiş deneyimlerden yararlanılarak var olan düşünce ve araçlar yeniden yorumlanır ve kullanılır (Rıza, 2004). Torrance ise yaratıcılığın süreç boyutunu üretime ve özgünlüğe dönük akıl ve zeka kullanımını olarak açıklamaktadır (akt. Aslan, 2001).

Yaratıcılık pek çok alanda kullanıldığı için tanımlarında birlik olmasa da bazı ortak noktalar öne çıkmaktadır. Bunlar özgünlük, yenilik, kimsenin düşünemediği şekilde problemleri çözmek olarak ifade edilebilir. Ancak hiçbir yaratıcılık tanımının tek başına kavramı tamamıyla ifade ettiği düşünülmemektedir (Kaynak, 2006).

2.2.1. Yaratıcılık Aşamaları

Yaratıcılık literatürde bir anda ortaya çıkan bir davranıştan çok belli aşamalardan geçerek oluşturulan bir ürün olarak kendine yer bulmaktadır. Bu aşamalar da tanımlanmaya çalışılmıştır.

Yaratıcılığın aşamaları konusunda Engle Snellgrove (1979), Conn (1983), Morgan (1986) ve Glietman (1992) gibi araştırmacılar fikir birliğine varmışlardır ve dört aşamadan bahsetmektedirler. Yaratıcı bir ürün ortaya koymak için geçilmesi gereken bu aşamalar sırasıyla hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve sonuçların doğrulanmasıdır (Yıldırım, 1998).

Hazırlık aşaması problemin tanımlanması ve değişik önemli yönlerinin belirlenmesiyle başlar (Yıldırım, 1998). Kişiler problemi detaylıca düşünerek adeta kendilerini adarlar. Önceki öğrenmelerle benzerlikler kurulur, konuyla ilgili olabilecek bütün bilgiler geri çağrılır (Yıldırım, 1998). Formal eğitim bir bilgi birikimi oluşturduğu için yaratıcılığın hazırlık evresinde etkili olmaktadır (Wallas, 1926). *Kuluçka aşaması* yaratıcı düşüncenin bilinçaltında olgunlaştığı bir aşama olarak ortaya çıkmaktadır. Kişi problemle ilgileniyor gibi görünmez, bilinçli olarak çözüm yolları aramaz onun yerine çözüm arama süreci bilinçaltında devam eder (Gallaqher,1985). Kişi yaptıklarıyla problemle ilgilenmezken bu süreç yeni bağlantıların ortaya

çıkmasını çağrışımlar yapılmasını destekleyerek problemin mayalanmasını sağlar (Rıza,2004). *Aydınlanma aşamasından* kişi problemin çözümünü ortaya koyar. İlgisiz olan bağlantıları zihninden çıkarır ve yeni bağları keşfeder. Hazırlık ve kuluçka aşamaları uzun sürerken aydınlanma aşaması hızla gerçekleşir, kişinin aklına pek çok fikir aynı anda hücum eder (Gallaqher,1985).

Son aşama ise *sonuçların doğrulanmasıdır*, deney yoluyla problemin çözümü uygulanır, eğer çözüm geçerli değilse birey tekrar kuluçka aşamasına dönerek problemi yeniden ele alır (Rıza, 2004).

Yaratıcılık literatürü çeşitli yaratıcılık kuramları, yaratıcılığı engelleyen faktörler, yaratıcılık ve zeka ilişkisi, yaratıcı kişilerin özellikleri, yaratıcılık ve eğitim, yaratıcılık ve sanat, yaratıcılık ve alternatif düşünme biçimleri gibi pek çok bilgiyi içermektedir. Yaratıcılığın öz yeterlikle ilgisi ise az çalışılmış bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. *Yaratıcılık ve Psikolojik Danışma İlişkisi*

Yaratıcılık pek çok alan gibi psikolojik danışma alanında da rolü olan bir kavramdır. Yaratıcılığın psikolojik danışma sürecindeki yerine ve işlevlerine dair araştırmalar yapılmaktadır.

Duffey, Haberstroh ve Trepal (2009) psikolojik danışmadaki yaratıcılığın yakınlık ve terapötik ilişki üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Yaratıcılığın psikolojik danışman ve danışan arasındaki bağları derinleştirdiği ve terapötik ilişkiye yeni bir bakış açısı kazandırdığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca yaratıcı danışma yaklaşımları ile psikolojik danışman ve danışan ilişkisi arasında anlamlı düzeyde olumlu bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır.

Yeni ve işlevsel bir ürün ortaya koyma açısından yaratıcılık, psikolojik danışma sürecinden ayrı düşünülemez bir kavramdır (Özü Gökce, 2019). Psikolojik danışma sürecinde yaratıcılığın iki etkisi gözlenir. Bunlardan ilki danışma sürecinde danışanın kendi

çözümlerini üretme konusunda yaratıcılığının cesaretlendirilmesi, ikincisi ise psikolojik danışmanın danışanlarına uygun olacak farklı teknikler kullanma konusunda esnek olmasıdır (Malchiodi, 2007).

Psikolojik danışmada yaratıcılık, kişinin kendi hayal gücünü ve ifade etme becerisini kullanmayı teşvik ederek, kendi sorunlarını, güçlüklerini ve inançlarını psikolojik danışma oturumlarına getirmesini kolaylaştırmaktadır. Bu sayede bireyler problemlerine çözümler bulma konusunda var olan bilişsel, kişisel ve diğer becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmektedirler (Shubina, 2017). Carson ve Becker (2004) yaratıcılığın danışanların duygusal içerikleri psikolojik danışma ortamına getirmelerini ve çalışmalarını arttırdığını belirtmişlerdir. Yaratıcılık adeta bir akarsunun akıntısı gibi psikolojik danışma oturumlarına ivme ve hareket katarak terapötik ilişkiyi güçlendirmektedir (Carson ve Becker, 2004).

Murray ve Rotter (2002) psikolojik danışma oturumlarına yaratıcılığın dahil edilmesiyle geleneksel yardım yöntemlerini uygularken yeni ve özgün bir bakış açısı kazanıldığını belirtmişlerdir. Yaratıcı müdahaleler basit fakat keskin ve spontane olarak ifadelendirilebilir. Aynı hayat gibi danışanı şimdi ve burada olmaya zorlar, kimi zaman risk almasını, hızlı karar vermesini de gerektirir. Danışanların iç seslerine göre hareket ettiklerinde olanları ortaya koyar (Carson ve Becker, 2004).

Özellikle tecrübeli psikolojik danışmanlar bir tekniğin herkeste başarılı olmayacağını deneyimlerinde tecrübe ettiklerinden müdahalelerinde yaratıcılığa daha çok yer vermektedirler (Carson ve Becker, 2004). Jacobs (1994), yaratıcılığın müdahaleye dahil edilmesiyle danışanların psikolojik danışma oturumlarında daha aktif olmaya zorlandıklarını ve değişim için aksiyon almak üzere motive olduklarını düşünmektedir (Carson ve Becker, 2004).

Yaratıcılığın öneminin kabul edilmesiyle beraber psikolojik danışman yetiştiren eğitim programlarının, öğrencileri psikolojik danışmanlığa hazırlarken, çevresel dinamiklerle

yaratıcılığı destekleyerek akademik sürecin bir parçası haline getirmesi gerekliliği araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Lawrence, Foster ve Tieso, 2015). Eğitim müfredatları yaratıcı düşünceyi de içerecek şekilde yeniden yapılandırılırsa psikolojik danışmanların toplumsal değişimlere daha kolay uyum sağlayabilecekleri düşünölmektedir (Lawrence, Foster ve Tieso, 2015).

Brinkman (2010) yaratıcılığı psikolojik danışma sürecine dahil edilebilmesi için eğitimcilerin yaratıcı düşünme yollarını öğretmesi ve sergilemesi ile yaratıcı düşünmenin teşvik edilmesini önermektedir. Ayrıca yaratıcılıkla ilgili olabilecek kişilik özelliklerine karşı da tetikte olunarak, yaratıcı davranışlar ödüllendirildiğinde öğrencilerin bu becerilerini profesyonel yaşamlarına da taşıyabileceklerini öngörmektedir.

Yaratıcılık eğitim programlarında geliştirilmesi gereken bir özellik olarak kendine yer bulmaktadır. Araştırmacılar psikolojik danışman yaratıcılığının da mesleki deneyimleri sırasında psikolojik danışmanlara kolaylık sağlayacağı noktasında hem fikirdirler.

2.3. İlgili Yayın ve Araştırmalar

2.3.1. Psikolojik Danışma Öz Yeterliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Psikolojik danışma öz yeterliği kavramıyla yurtdışında yapılan çalışmalara bakıldığında ilk çalışmaların Türkiye'yle eşzamanlı olarak yapıldığı görölmektedir. Kavram araştırmalara sıkça konu olmaktadır, bu bölümde yurtdışında ve ölkemizde yapılan araştırmalar sunulacaktır.

Cashwell ve Dooley (2001) yaptıkları araştırmada psikolojik danışma öz yeterliği ile ilgili olarak klinik süpervizyon alıp almamanın psikolojik danışma öz yeterliğini nasıl etkilediğini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar, klinik süpervizyon alan

psikolojik danışmanların almayanlara oranla daha yüksek bir öz yeterliğe sahip olduklarını tespit etmiştir.

Tang ve arkadaşları (2004) da psikolojik danışma öğrencilerinin öz yeterliğini etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda, öz yeterlik ile pozitif yönde ilişki bulunan konular; alınan kurs sayıları, bulunulan iş deneyimleri ve staj yaparken geçirilen saat sayısı ile öğrencilerin öz yeterlikleri olmuştur.

Bodenhorn ve Skaggs (2005) okul psikolojik danışmanı öz yeterlik ölçeği geliştirme çalışmasında, psikolojik danışmanların öz yeterliklerinin çalışılan kuruma göre farklılaşmadığını; fakat cinsiyete ve deneyime göre farklılaştığını bulmuştur.

Bakar (2011), Malezyalı psikolojik danışmanların öz yeterliklerini incelediği araştırmasında, psikolojik danışma öz yeterliği ile çalışma deneyimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışma öz yeterliği ile çalışma deneyimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yüksek öğrenim derecesine sahip psikolojik danışmanların daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ek olarak psikolojik danışma öz yeterliğinin cinsiyete ve çalışma programına bağlı olmadığı tespit edilmiştir.

Lam, Tracz ve Lucey (2013) psikolojik danışman adaylarının yaş, cinsiyet ve etnik kökene göre psikolojik danışma öz yeterliklerini incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre psikolojik danışma öz yeterliği ile yaş ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırma sonucuna göre psikolojik danışma öz yeterliğinin etnik kökene göre farklılaştığı, Asyalı ve beyaz öğrencilerin diğer etnik gruplara göre daha düşük öz yeterliğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Iarussi, Tyler, Littlebear ve Hinkle (2013) yaptığı çalışmada psikolojik danışman eğitimindeki “motivasyonel görüşme”yi temel danışma becerileri eğitimine dahil etmenin psikolojik danışma öz yeterliğine olan etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre

motivasyonel görüşmenin psikolojik danışma öz yeterliği üzerinde pozitif yönde anlamlı fark yarattığı ortaya çıkarılmıştır.

Ng ve Smith (2012) araştırmalarında yabancı uyruklu psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışma öz yeterlikleri yüksek olan danışmanların İngilizce kullanım seviyelerinin daha yüksek olduğunu ve daha yüksek kültürlenme seviyesine sahip oldukları gözlenmiştir.

Haley ve diğerleri (2015) psikolojik danışman adaylarıyla gerçekleştirdikleri dil kaygısı ve psikolojik danışma öz yeterliğini inceledikleri araştırmanın sonucuna göre sonradan İngilizce öğrenen öğrencilerin ile anadili İngilizce olan öğrencilerin psikolojik danışma öz yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermektedir.

Deneyimsiz psikolojik danışmanlarla gerçekleştirdikleri uygulamalı eğitimlerin psikolojik danışma öz yeterliği üzerindeki etkisini inceleyen deneysel bir araştırmada Kozina, Grabovari, Stefano ve Drapeau (2010), uygulamalı eğitimin psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerini arttırdığını ortaya koymuştur. Bu bulgu öncesinde Urbani, Smith, Maddux ve Smaby (2002) yaptıkları deneysel çalışmayla benzerlik göstermektedir. Beceri odaklı grup eğitiminin psikolojik danışma öz yeterliği üzerindeki etkisinin yanı sıra, psikolojik danışman adaylarının gerçek performanslarını da araştırmaya dahil etmişlerdir. Eğitim almadan önce bireylerin kendi becerilerini abartılı bir şekilde değerlendirdikleri görülmüştür. Eğitim yaşantısından sonra yeterlik inançlarında bir düşüş gözlenmektedir.

Son olarak Welsh ve diğerleri (2015) temel bakım hizmetleri sunan profesyoneller ile yürüttükleri araştırmalarında danışan odaklı kısa süreli eğitim yaşantısının psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz yeterliklerini arttığını belirtmektedir. Yapılan deneysel araştırmalarla, uygulamalı eğitimlerin danışmanlık hizmeti sunan profesyonellerin ve bu hizmetleri sunacak olan psikolojik danışman adaylarının öz yeterlik düzeylerinde olumlu bir etki yarattığı birden fazla defa ortaya konmuştur.

Kissil, Davey ve Davey (2015) psikolojik danışma öz yeterliği ile kültürlenme ve çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre algılanan ön yargı ile yabancı asıllı psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca algılanan çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ile psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir.

Tirpak ve Schlosser (2015) araştırmalarında psikolojik danışmanlık birinci sınıf öğrencilerinin psikolojik danışma tutumları ve öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışma tutumları ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yurt dışında yapılan çalışmalarda psikolojik danışma öz yeterliğinin cinsiyet, yaş gibi değişkenlerin yanı sıra süpervizyon yaşantıları, iş deneyimi, alınan eğitimin düzeyi ve içeriği, etnik köken ve çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliği gibi çeşitli değişkenlerle olan ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Psikolojik danışma öz yeterliği kavramının Türkiye’de son yıllarda popüleritesi artmış ve pek çok araştırmaya konu edilmiştir.

Yiyit (2001) okul psikolojik danışmanı öz yeterliğini mezun olunan program, deneyim süresi, diploma notları, sorumlu oldukları öğrenci sayıları açısından inceleyen araştırmasında, okul psikolojik danışmanlarının deneyim süreleri, diploma notları ve sorumlu oldukları öğrenci sayıları arttıkça yetkinlik beklentileri de yükselmektedir. Okul psikolojik danışmanları yetkinlik beklentileri ile cinsiyet, yaş, mezun olunan program, çalışılan kurum ve okul türü arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Yaka’nın (2005) İzmir ilinde İlköğretim okulları, liseler ve Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanların, temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerini bazı değişkenlere göre incelediği araştırmanın sonucunda kadınların erkeklerden, PDR mezunlarının diğer lisans mezunlarından, üniversiteden mezun olduktan

sonra temel psikolojik danışma becerileri ile ilgili eğitim programına katılanların katılmayanlardan, ilköğretimde çalışanların RAM'larda çalışanlardan temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışma deneyiminin temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik algısına herhangi bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Aksoy ve Diken'in (2009) rehber öğretmenlerin (psikolojik danışman) özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda psikolojik danışmanların özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algıları ile yaş ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca psikolojik danışmanların öz yeterlik algı düzeyleri ile mesleki deneyimleri, mezun oldukları lisans programı, özel eğitim deneyimleri ve aldıkları uzman desteği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bilgiç'in (2011) psikolojik danışmanların öz yeterliklerini incelediği çalışmada cinsiyet değişkenine göre psikolojik danışmanların psikolojik danışma yapmaya ilişkin öz yeterlik düzeylerinin farklılaşmadığı bulunmuştur. Lisans üstü eğitimi almış psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz yeterliğinin lisans mezunu olan psikolojik danışmanların öz yeterliğinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Pamukçu (2011) çalışmasında psikolojik danışman adaylarının danışmanlarının sayısı, gördükleri psikolojik danışma oturumlarının sayısı, yaşamdan aldıkları doyum, akademik başarıları ve niteliksel ve niceliksel yönden süpervizyondan duyulan memnuniyet düzeyinin, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerini ne derece yordadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yaşam doyumunu psikolojik danışma öz yeterliğinin en önemli yordayıcısı olarak gözlenmiştir. Bunun yanında, akademik başarı, danışan sayısı ve süpervizyonun niceliğinden duyulan memnuniyet düzeyinin psikolojik danışma öz yeterliğinin yordayıcısı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Asarlı (2012) çalışmasında okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeylerini okulda yapılan psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları dönem sayısına, mezun olunan lisans programına, psikolojik danışmanın eğitim düzeyine, okul psikolojik danışmanı olarak çalışılma süresine, çalışılan kademeye, okul mevcuduna ve okulda çalışan psikolojik danışman sayısına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışmanların okulda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamasının yapıldığı dönem sayısı, eğitim düzeyi ve okulda psikolojik danışman olarak çalışma süresi ile öz yeterlikleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak mezun olunan bölüm ile okul psikolojik danışmanı öz yeterliği arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Taytaş'ın (2013) psikolojik danışmanlarının yeterliği ve psikolojik danışmanların yeterlik algılarına ilişkin öğretmenlerin algılarını incelediği araştırma sonucuna göre, okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik algısı çalışılan kurumlara, çalışma kıdemlerine, cinsiyetlerine ve yaşamlarının çoğunu geçirdiği yere göre değişiklik göstermezken mezun oldukları bölüme, öğrenim düzeylerine, alanlarıyla ilgili hizmet içi eğitim alıp almadıklarına, alanlarını isteyerek seçip seçmediklerine ve öğrencilerinin sayısına göre değişmektedir. Ayrıca öğretmenlerin psikolojik danışmanların öz yeterliğine ilişkin algısı ise kıdemlerine, alan ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almadıklarına, cinsiyetlerine göre değişmemekle birlikte, çalıştıkları kuruma, mezun oldukları bölüme, sorumlu oldukları öğrenci sayılarına ve öğrenim düzeyine değişmektedir.

Satıcı'nın (2014) psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterliklerinin mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları açısından incelenmesini amaçlayan araştırmasında elde edilen bulgulara göre, mizahi yönleri yüksek psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterliklerini mizahi yönleri düşük psikolojik danışman adaylarına göre ciddi biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Oturum sayısı, süpervizyon niceliğinden duyulan

memnuniyet, süpervizyon niteliğinden duyulan memnuniyet ve kişisel mesleki gelişim deneyimleri ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yam (2014) psikolojik danışmanların kişilik özellikleri, durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri, geçmiş yaşantıları ve çalışma süreleri ile psikolojik danışma öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, psikolojik danışma öz yeterliği cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Psikolojik danışma öz yeterliği oturumu yönetme alt boyutu açısından lisans eğitimi dışında başka bir eğitim alıp almamaya ve eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Psikolojik danışma öz yeterliği çalışılan kurumun türüne göre ise farklılaşmamaktadır. Ayrıca psikolojik danışmanların kişilik özellikleri, sürekli kaygı düzeyleri, geçmiş eğitim yaşantılarının yeterliğine ilişkin algı düzeyleri psikolojik danışma öz yeterliğini anlamlı şekilde yordamaktadır.

Durmuş'un (2015) psikolojik danışmanların öz yeterlik inançları ile iş doyumunu ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, psikolojik danışmanların öz yeterlik inancı ile yaşam doyumunu ve iş doyumunu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca psikolojik danışmanların öz yeterlik inanç düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve çocuk sahibi olup olmamaya göre farklılık göstermediği ortaya çıkarılmıştır. Ancak alanla ilgili yenilikleri takip eden psikolojik danışmanların öz yeterlikleri yüksek gözlenmiştir.

Yayla (2016) yaptığı araştırmada psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur. Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerine sahip olma düzeylerindeki artışla paralel olarak psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerinin de arttığı ortaya çıkarılmıştır. Cinsiyete göre psikolojik danışma öz yeterlik düzeyinin değişmediği gözlenmiştir. Psikolojik danışmanın yaşının etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerine göre farklılaşmadığı

bulunmuştur. Yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyinde olan psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerinin eğitim düzeyi lisans olanlardan daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Son olarak Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı mezunu olan psikolojik danışmanların ise etkili psikolojik danışman niteliklerinin alan dışında bir programdan mezun olan psikolojik danışmanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aydın (2016) yaptığı psikolojik danışman adaylarında psikolojik danışma öz yeterliği, umut ve kaygının yaşam doyumu üzerindeki etkisi konulu araştırmada cinsiyet, yaş, öğretim türü, mesleği tercih etme nedeni, bilimsel yayınları takip etme durumu, bilimsel faaliyetleri takip etme durumu ve mesleğine ait sivil toplum kuruluşuna üye olma durumuna göre incelemelerde bulunmuştur. Araştırmasında psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterliklerinde cinsiyete göre, öğretim türüne göre, bölümü tercih etme nedenlerine göre ve Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik derneğine üye olma durumuna göre anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterliklerinin umut düzeylerini pozitif, kaygı düzeylerine ise negatif olarak etki ettiğini tespit etmiştir.

Sarıkaya (2017) yaptığı araştırmada süpervizör rolleri, tarzları ve süpervizyon terapötik ittifakının psikolojik danışma öz yeterliği ile ilişkisi araştırmıştır. Rehber rolü ve görev yönelimli süpervizyon stiline süpervizyon terapötik ittifakı aracılığı ile psikolojik danışma öz yeterliği toplam puanı ve oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik üzerinde anlamlı bir fark yarattığını ortaya koymuştur. Rehber rolü, görev yönelimli tarz ve çekici tarzın ise süpervizyon terapötik ittifakının aracılığı ile yardım becerileri öz yeterliği üzerinde pozitif yönde anlamlı etkiye sahip olduğu görülmüştür. Roller açısından bakıldığında öğretmen ve psikolojik danışman rolleri ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı

gözlenmiştir. Benzer şekilde kişilerarası ilişkilerde duyarlı tarz ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Yıldız Yüksel (2017) yaptığı psikolojik danışmanların algıladıkları yıldırma davranışları, tükenmişlik düzeyleri ve psikolojik danışmadaki öz yeterliklerinin incelenmesi konulu araştırmasında cinsiyet ve mezun olunan program açısından psikolojik danışman öz yeterliliğinde anlamlı bir fark olmadığını bir kez daha ortaya koymuştur. Kurum türüne göre de psikolojik danışma öz yeterliğinde anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Yurt içinde yapılan araştırmalar incelendiğinde; psikolojik danışmanların öz yeterlik algılarının demografik özellikler, kişisel özellikler, danışan sayısı, akademik başarı, iş deneyimi, görev yeri, psikolojik danışma oturumu sayısı, yaşam doyumu, iş doyumu, tükenmişlik, kaygı düzeyi, mizah tarzı, süpervizyon yaşantıları gibi değişkenlere göre incelendiği ve çalışmaların betimsel olduğu görülmektedir.

2.3.2. Öz yeterlik ve Yaratıcılık Kavramları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Literatürde yaratıcılık kavramı ve öz yeterlik kavramı sıkça kendine yer bulurken öz yeterlik ve yaratıcılık kavramlarının bir arada çalışıldığı araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu bölümde iki kavramın birlikte konu olduğu araştırmalara değinilecektir.

Phelan (2001) yüksek lisans yapmakta olan psikologlarla gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda her çalışanın yaratıcı fikir üretmede başarı gösterebilmesine rağmen öz yeterliği yüksek olanların diğerlerine göre daha iyi uyum sağlamaları ve yaratıcı düşünme becerilerine dair inançları sebebiyle başarı sağladıklarını ortaya koymuştur. Yaratıcı fikir üretebileceklerine dair öz yeterlikleri düşük gözlenen bireylerin ise motivasyonla başarılı sonuçlar alma oranlarının artırılabilceği ifade edilmektedir.

Arendt (2006)'in sağlık sektöründe çalışanlarla yaptıkları araştırma sonucunda çalışanlar liderlerinin mizah anlayışından etkilenmektedir, bu etki çalışanların öz yeterlikleri ve yaratıcılıklarının artması olarak gözlenmektedir.

Rego, Sousa, Marques ve Cunha (2011) tarafından yürütölen araştırmada çalışanların öz yeterlikleri, beklenti düzeyleri, pozitif duygusallıkları ve yaratıcılıkları arasındaki ilişki çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda beklenti düzeyi ve öz yeterliğin çalışan yaratıcılığı üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öz yeterlik ve yaratıcılığın birlikte araştırıldığı çalışmalar ölkemizde son beş yılda gözlenmektedir. Bu araştırmalar ağırlık olarak iş dünyası ve eğitim sektöründen kişilerle gerçekleştirilmiştir.

Arslantürk (2015)'ün mühendislerle gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre çalışanların öz yeterlikleri arttıkça yüksek düzeyde yaratıcı iş davranışı sergileme potansiyeli taşımaktadırlar.

Bakaç (2015) öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda öğretmen adaylarının iki boyutlu materyal tasarımına yönelik öz yeterlik inanç düzeyleri ile yaratıcılık puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ölçeğin bilgisayarda materyal hazırlama alt boyutuna ilişkin öz yeterlik inanç düzeyleri ile yaratıcılık düzeyleri arasında da anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Üç boyutlu materyal tasarımına yönelik öz yeterlik inanç düzeyleri ile yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ulusoy (2015) çalışanlarla gerçekleştirdiği araştırmasının bulgularında öz yeterlik ve çalışan yaratıcılığı arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir ve bu ilişkinin pozitif yönde olduğunu ifade etmiştir. Çalışan yaratıcılığı ve bilgi paylaşımı ilişkisinde öz yeterlik kısmi aracı bir rol göstermektedir.

Vural Özkan (2017) tarafından yapılan araştırma perakende, finans, enerji ve havacılık sektörlerinden çalışanlarla yürütölmüştür. Çalışanların algıladıkları öz yeterlik arttıkça daha sık

yenilikçi ve yaratıcı iş davranışı gösterdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öz yeterliğin, yaratıcı fikirlerin üretilmesinde, uygulanmasına nazaran daha güçlü bir etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır.

Endüstri dünyası için çalışanların iş performanslarını arttırmanın önemli olması nedeniyle bu araştırmaların alanyazınında yer bulduğu düşünülmektedir. Eğitim camiası için ise yaratıcılık çok temel bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim dünyasında öğrencilerde yaratıcılığı geliştirme yolları adına pek çok araştırma yapılmaktadır. Yaratıcılığın ancak yaratıcılığı destekleyen bir sosyal çevrede ortaya çıkabilmesi nedeniyle de öğretmenlerin yaratıcılığı önemsenmektedir. Bunlardan dolayı öz yeterlik ve yaratıcılığın birlikte literatürde kendine yer bulduğu düşünülmektedir. Yapılan az sayıda çalışmadan yola çıkılarak bu araştırmada psikolojik danışma öz yeterliğini yordamada yaratıcılığın rolünü tespit etmek hedeflenmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma, psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık düzeylerinin psikolojik danışma öz yeterlik düzeyini yordama gücünü ortaya koymayı amaçlayan tarama modeline dayalı betimleyici bir araştırmadır.

Betimsel çalışmalar mevcut durum belirlenmek istendiği için genelde doğal ortamda yapılmaktadır (Vanderstoep ve Johnston, 2009). Betimsel araştırmaların dış geçerliği ve güvenilirlikleri yüksektir çünkü katılımcılar direkt evrenden seçilerek gerçek yaşam ortamındaki değişkenlerin dışarıda tutulması sağlanmaktadır (Heppner, Kivlighan ve Wampold, 1999). Betimsel araştırma türlerinden biri olan tarama modelleri, evrenin çok sayıda elemandan oluşması durumunda evreni açıklamak için, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup aracılığıyla örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama çalışmalarıdır. İki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin, birlikte değişim durumunu ortaya çıkarmaya yönelik araştırmalara ilişkisel tarama yaklaşımı denilmektedir (Vanderstoep ve Johnston, 2009).

Araştırmanın bağımlı değişkeni psikolojik danışma öğrencilerin öz yeterlik düzeyidir. Araştırmanın bağımsız değişkeni ise yaratıcılık düzeyidir.

Bu açıklamalar doğrultusunda, seçilen araştırma konusuna göre kullanılması planlanan veri toplama aracı ve araştırma evreni doğrultusunda, araştırma konusunun var olan durumunun ortaya konması amaçlanmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye'deki üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programlarının 4. Sınıflarında öğrenim gören psikolojik danışman adayları oluşturmuştur. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibarıyla üniversitelerde birinci öğretim 88 ve ikinci öğretim 19 olmak üzere toplam 107 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı vardır. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık birinci öğretim programlarının 27'si özel ve vakıf üniversiteleri, 61'i ise devlet üniversitelerinde yer almaktadır (YOKATLAS, 2019). Bu araştırmada yalnızca devlet üniversitelerinde yer alan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık birinci öğretim programları evren olarak seçilmiştir.

Çalışma evreninden öğrenciler ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bir diğer adı kolayda örnekleme olan bu yöntemde göre, kolayca ulaşılabilir kişileri seçerek bir örneklem oluşturulmaya çalışılır. Örneklemin seçiminde gönüllülük esastır. Bu örnekleme yönteminde, oluşturulan örneklemin, araştırma yapılacak olan evreni temsil edip etmemesi konusunda yeterli bilgiye sahip olunmaması en önemli sorundur. Bunun yanı sıra, diğer örnekleme yöntemlerine kıyasla en az maliyetli olan ve en az zaman alan yöntemdir (Özmen, 2000).

Veriler toplanırken yedi üniversitenin son sınıf öğrencilerinden 293 kişiye ulaşılmıştır. Örneklemin frekans dağılımı Tablo 1 'de paylaşılmıştır.

Tablo 1. Örneklemin Frekans Dağılımı

	f	%
Kadın	206	70.3
Erkek	87	29.7
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	40	13.7

Ege Üniversitesi	37	12.6
Dokuz Eylül Üniversitesi	60	20.5
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	33	11.3
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	51	17.4
Pamukkale Üniversitesi	39	13.3
Uşak Üniversitesi	33	11.3

Örneklemin cinsiyet dağılımına bakıldığında %70.3'ü kadınlardan (n=206), oluşurken %29.7'si erkeklerden (n=87) oluşmaktadır. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinden 40 (%13.7), Dokuz Eylül Üniversitesi'nden 60 (%20.5), Uşak Üniversitesinden 33 (%11.3), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden 33 (%11.3), Ege Üniversitesi'nden 37(%12.6), Pamukkale Üniversitesi'nden 39 (%13.3), Manisa Celal Bayar Üniversitesinden 51 (%17.4) öğrenci gönüllü olmuştur. Toplamda 293 kişiyle veri toplama çalışmaları tamamlanmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1. Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeği (PDÖÖ)

Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerini ölçmek amacıyla Lent ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 3 faktör ve 41 maddeden oluşmaktadır. İlk faktör Yardım Becerileri Öz-yeterliğidir ve 15 maddeden oluşmaktadır. Bu faktör kendi içinde İçgörü, Keşif ve Eylem Becerileri olmak üzere üç alt boyuta ayrılmaktadır. Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik olarak isimlendirilen ikinci faktör ise 10 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü faktör ise Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterliktir ve 16 maddeden oluşmaktadır. İlişkide Çatışmalar ve Danışan Problemleri olmak

üzere iki alt boyutu içermektedir. Yanıtlar her ifade için (0) “hiç güvenmiyorum” ve (9) “tamamen güveniyorum” olarak onlu derecelendirme şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan “0” iken en yüksek puan ise 369’dur. Yüksek puanlar yüksek düzeyde psikolojik danışma öz-yeterliğini göstermektedir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlığı .97 olup, alt ölçekler için iç tutarlık katsayısının .79 ile .94 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin benzer ölçek geçerliğini belirlemek maksadıyla “Psikolojik Danışman Kendini Değerlendirme Ölçeği” (Larson ve Daniels, 1999) kullanılmıştır ve iki ölçeğin benzer alt ölçekleri arasında olumlu yönde yüksek ilişkiler olduğu görülmüştür.

Ölçek Türkçe’ye Pamukçu ve Demir (2013) tarafından uyarlanmıştır. Araştırmacılar tarafından Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeği Türkçe Formu’nun (PDÖÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerinden 470 tanesiyle gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin orijinal formu ile Türkçe formunun aynı üç faktörlü yapıya sahip olduğunu ve bu faktörlerin kapsadığı alt boyutların da aynı olduğunu göstermiştir (Pamukçu ve Demir, 2013).

Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik çalışmaları ise McDonald Omega iç tutarlılık katsayılarının hesaplanması ile ortaya çıkarılmıştır. Buna göre, Yardım Becerileri Öz-Yeterliği için alt boyutu için .92 iken, Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik alt boyutu için .95, Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterlik alt boyutu için .95 ve ölçeğin geneli için .98 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen iç tutarlık katsayıları ölçme aracından elde edilen puanların en az orijinal formu kadar güvenilir sonuçlar verdiğini göstermektedir.

3.3.2 Torrance Yaratıcı Düşünme Testi

Veri toplama amacıyla kullanılan Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel A Formu 1. 2 ve 3.etkinlikleri örnekleme bulunan öğrencilere araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel A Formu uygulanırken her etkinlik için 10 dakika süre verilmiştir. Torrance (1972), Minnesota Üniversitesi'nde 1958-1966 yıllarında yaptığı araştırmalarını aktardığı makalesinde testin çeşitli yaş grupları, meslek ve eğitim seviyesinde kullanılabileceğine değinmiştir. 1966 yılında temelleri atılan testin hem şekilsel hem sözel formu bulunmaktadır. Şekilsel formu kendi içinde; resim oluşturma, resim tamamlama, paralel çizgiler ya da dairesel şekiller isimli alt testleri içermektedir. Süreye bağlı olarak yanıtlandırılan bu test değerlendirilirken altı alana göre toplam puanları hesaplanır, bu alanlar, akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, erken kapamaya direnç, zenginleştirme ve yaratıcı güç kontrolüdür (Yontar, 1993; Aslan, 2001). Değerlendirme yapılırken; Torrance Tests of Creative Thinking, Figural Test, Booklet A (1972,1998) adlı puanlama rehberindeki ölçütler dikkate alınacaktır. Testin A formunun içerdiği üç etkinliğin açıklamaları şöyledir: (Bulut, 2015): Resim Oluşturma: Bu etkinlikte uygulayıcı verilen tamamlanmamış bir şekilden etrafına ya da içine çeşitli çizimler yaparak bir resim oluşturulmasını kişiden ister. Yapılan eklemelerle oluşturulan resmin bir hikaye anlatması hedeflenir ve bu hikayeye bir başlık verilmesi istenir, bu etkinlik için on dakika süre verilir. Resim tamamlama: Bu etkinlik on farklı eğriden oluşan farklı çizgisel uyarıcılar içermektedir. Uygulayıcı bu çizimleri dönüştürmesi, tamamlaması, yaptığı her çizime bir ad vermesini kişiden ister, bu etkinlik için on dakika süre verilir. Paralel çizgiler: Kişiye, otuz çift paralel çizgiden oluşan bir seri verilir ve on dakika içinde bunlardan yapabildiği kadarını çizimsel olarak tamamlaması ve yaptığı her çizime bir başlık vermesi istenir.

Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması pek çok farklı grup üzerinde uygulanarak test edilmiştir. TYDT güvenilirlik çalışması kapsamında AB-BA formlarındaki tüm testler dördüncü, beşinci ve altıncı sınıftan 118 kişiye uygulanarak devamlılık katsayıları elde edilmiştir. Bu uygulamalardaki en düşük korelasyon katsayısı (.50) ile şekilsel akıcılığa, en yüksek katsayı sözel akıcılığa (.93) aittir (Torrance, 1974). Torrance

Yaratıcılık Düşünme Testinin (A-B formu) Türkçe versiyonunu oluşturmak için Aslan (2001) iki dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmesini sağlamıştır. Bu testin dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik ile ilgili çalışmalarını yapmıştır. Testin adaptasyon çalışması için okul öncesi, lise, üniversite yaş gruplarından veri toplamıştır. Orijinal ve çeviri form iki dili de iyi bilen 30 kişilik bir çalışma grubuna 15 gün ara ile uygulanmış, iki testten elde edilen puanlar Pearson Moment Çarpım Korelasyon; p.01 düzeyinde anlamlı farklılık elde edilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre TYDT Şekilsel A-B Türkçe formu şekilsel yaratıcılık testlerinin beklenen yaratıcı düşünce boyutlarını ölçtüğü sonucuna varılmıştır (Aslan, 2001). Torrance ve Ball'a (1998) göre, 1974 puanlama sistemi ile 1984'deki akıcı puanlama arasındaki güvenilirlik katsayıları şu şekildedir: Akıcılık (.92), orijinallik (.94) ve detaylandırma (.92). Denek grubunun ortalama yaşı 8.14'dür (Bulut, 2015). Öncü'de (1989) belirtilen çalışma kapsamında, ilkokullarda yapılan bir araştırmada da testin tüm etkinliklerinin uygulandığı 30 deneğin öğretmenleri ile görüşülerek akıcılık, esneklik, orijinallik ve detaylandırma faktörleri hakkında açıklama yapılmış ve söz konusu öğrencilerin bu konudaki yeteneklerine ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerden alınan sözel bilgilerin, testlerden 83 elde edilen yaratıcılık ölçümleriyle büyük ölçüde tutarlı olduğu görülmüştür (Bulut, 2015).

3.4 Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci öncesinde Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulundan onay alınmış, örnekleme dahil edilen üniversitelerle resmi izin yazışmaları tamamlanmıştır. Veriler 'Torrance Yaratıcı Düşünme Testi' sertifikalı uygulayıcısı olan araştırmacı tarafından öğrencilere sınıf ortamında uygulama yapılarak toplanmıştır. Uygulamalar sınıf ortamında yaklaşık 50 dakika sürmüştür.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması tamamlandıktan sonra Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ve Psikolojik Danışma Öz yeterlik ölçeğine ait cevap

kağıtlarının genel kontrolleri yapılarak yanlış işaretlenmiş ve eksik bırakılmış iki adet cevap kağıdı değerlendirme dışı bırakılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada, Rehberlik ve Psikolojik Danışma programı öğrencilerinin psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerini yordayan değişkenleri incelemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Psikolojik danışma öz yeterliliği araştırmanın bağımlı değişkeni olup yaratıcılık araştırmanın bağımsız değişkenidir. Bağımlı değişken ile bir veya daha çok bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kullanılan analiz yöntemine regresyon analizi denir (Treiman, 2009). Dolayısıyla, bu araştırma bir bağımsız değişkenin (yaratıcılık) 6 alt boyutunun bağımlı değişkeni (psikolojik danışma öz yeterliği ölçeğinin alt boyutları) yordamasını içerdiği için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Verilerin analizi sosyal bilimler için istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde psikolojik danışman adaylarının Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ve Psikolojik Danışma Öz yeterlik ölçeğine verdiği yanıtlardan elde edilen verilerin analizine ilişkin sonuçlar verilecektir.

4.1. Ön Analizler

Bu bölümde elde edilen verilerin analize hazırlanma aşamalarından bahsedilmiştir.

Psikolojik danışman adaylarının ‘Torrance Yaratıcı Düşünme Testi’ puanlarının Psikolojik Danışma Öz yeterlik düzeylerini yordamasına ilişkin regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce çoklu doğrusal regresyon analizinin varsayımları incelenmiş ve uygunluğu test edilmiştir. Daha sonra Mahalanobis mesafesi hesaplanarak normal dağılımı etkileyen 29 çok değişkenli uç değer, veri setinden çıkarılmıştır. 264 veri ile analize devam edilmiştir.

Çoklu doğrusal regresyon analizinin normal dağılım dışındaki bir diğer varsayımı olan bağımsız değişkenlerin ilişkili olma durumuna göre regresyon analizlerindeki tolerans ve VIF değerlerine bakılmış ve tolerans değerlerinde .10’dan küçük ve VIF değerinde 10’dan büyük değerler gözlenmemiştir. Bu yolla bağımsız değişkenlerin ilişkisiz olduğu, çoklu bağlantı problemi gözlenmediği saptanmıştır.

Analizlerin gerçekleştiği veri setinde yer alan 264 katılımcıdan 187’si kadın, 77’si erkek olduğu saptanmıştır. Örneklemin bağımlı değişken ve bağımsız değişkenden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2.’de verilmiştir.

Tablo 2. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri

Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	n	\bar{X}	ss	Ranj
Yardım Becerileri Öz-yeterliği	264	94.41	13.79	55-126
Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik	264	63.86	10.94	34-87
Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterlik	264	86.27	19.71	35-135
Akıcılık	264	112.72	13.38	79-147
Orijinallik	264	109.86	15.01	71-141
Zenginleştirme	264	115.15	22.48	65-160
Başlıkların Soyutluğu	264	99.54	28.38	53-160
Erken kapamaya direnç	264	99.96	17.36	62-138
Yaratıcı Güç Kontrol	264	8.64	3.30	1-17

Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin birbirleriyle ilişki düzeyini ortaya koyan korelasyon analizi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Birbirleriyle Olan Korelasyonları

	YBÖY	OYÖY	SÖZ	Akıcılık	Orijinallik	Zenginleştirme	BS	EKD	YGK
YBÖY	1								
OYÖY	.74	1							

SÖZ	.58	.65	1						
Akıcılık	.07	.04	.00	1					
Orijinallik	.07	.02	.09	.78*	1				
Zenginleştirme	-.05	-.10	-.02	.03	.13	1			
BS	.01	.04	.08	-.03	.06	.38*	1		
EKD	.07	.13	.22*	.26*	.33*	.39*	.30*	1	
YGK	.03	.05	.15*	-.05	.10	.50*	.62*	.45*	1

NOT: YBÖY:Yardım becerileri öz yeterliği, SÖZ:Psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik, OYÖY:Oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik, BS:Başlıkların soyutluğu, EKD: Erken kapamaya direnç, YGK: Yaratıcı güç kontrol

* $p < .05$

Regresyon analizi yapabilmek ve anlamlı olan değişkenleri belirlemek amacıyla değişkenlerin birbirleriyle olan korelasyonları incelenmiştir. Tablo 3’de değişkenlerin birbiriyle olan korelasyonları incelendiğinde, orijinallik ve akıcılık arasında ($r=.78^*$, $p<.05$) pozitif yönde ilişki, başlıkların soyutluğu ile zenginleştirme arasında ($r=.38^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, erken kapamaya direnç ile psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik arasında ($r=.22^*$, $p < .05$) pozitif yönde bir ilişki, erken kapamaya direnç ile akıcılık arasında ($r=.26^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, erken kapamaya direnç ile orijinallik arasında ($r=.33^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, erken kapamaya direnç ile zenginleştirme arasında ($r=.39^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, erken kapamaya direnç ile başlıkların soyutluğu arasında ($r=.30^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, yaratıcı güç kontrol ile psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik arasında ($r=.15^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, yaratıcı güç kontrol ile zenginleştirme arasında ($r=.50^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, yaratıcı güç kontrol ile başlıkların soyutluğu arasında ($r=.62^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki, yaratıcı güç kontrol ile erken kapamaya direnç arasında ($r=.45^*$, $p<.05$) pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

4.2. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma

Öz yeterlik Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular

Bu kısımda psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık testinin akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, başlıkların boyutluğu, erken kapamaya direnç ve yaratıcı güç kontrol alt testlerinden aldıkları puanlar ile psikolojik danışma öz yeterliğinin, yardım becerileri öz-yeterliği, oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik alt testlerinden aldıkları puanları yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları sunulacaktır.

4.2.1 Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Yardım Becerileri Öz-yeterliği

Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular

Psikolojik danışma öz yeterliği ölçeğinin alt boyutlarından yardım becerileri öz yeterliği ile yaratıcılık alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 4. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Yardım Becerileri Öz yeterliği Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	B	t	İkili r	Kısmi r	p
Sabit	87.29	8.68		10.06			
Akıcılık	.040	.104	.039	.385	.071	.024	.701
Orijinallik	.021	.094	.023	.222	.069	.014	.824
Zenginleştirme	-.067	.045	-.108	-1.483	-.052	-.092	.139
Başlıkların Soyutluğu	.002	.038	.004	.052	.013	.003	.958
Erken Kapamaya Direnç	.063	.060	.079	1.052	.074	.066	.294
Yaratıcı Güç Kontrol	.176	.371	.042	.473	.027	.030	.636

$$R = 0.13 \quad R^2 = -0.006$$

$$F_{6-257} = 0.740 \quad P > 0.05$$

Tablo 4.'de görüldüğü gibi yaratıcılık puanlarının yardım becerileri öz yeterliğini yordamasına ilişkin regresyon modelinin anlamlı olmadığı görülmektedir ($R = .13$, $R^2 = -.006$, $F_{6-257} = .740$, $R^2 p > .05$).

4.2.2. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular

Psikolojik danışma öz yeterliği ölçeğinin alt boyutlarından oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik ile yaratıcılık alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 5. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	B	t	İkili r	Kısmi r	p
Sabit	61.419	4.389		13.993			
Akıcılık			-.011	-.172	-.011		.864
Orijinallik			-.019	-.304	-.019		.761
Zenginleştirme	-.088	.032	-.181	-2.762*	-.104	-.169	.006
Başlıkların Soyutluğu			.058	.877	.054		.381
Erken Kapamaya Direnç	.126	.041	.200	3.048*	.130	.185	.003
Yaratıcı Güç Kontrol			.078	1.066	.066		.287
<hr/>							
R=.212	R ² =.037						
<hr/>							
F ₂₋₂₆₁ =6.12* * P<0.05							

Tablo 5.'de görüldüğü gibi yaratıcılık puanlarının psikolojik danışman adaylarının oturum yönetmeye ilişkin öz yeterliklerini yordamasına dair regresyon modeli anlamlı bulunmuştur ($R=.212$, $R^2=0.037$, $F_{2-261}=6.12$, $p<.05$).

Buna göre kurulan matematiksel model;

Oturum Yönetmeye İlişkin Öz yeterlik = $61.419 - 0.88 \times \text{Zenginleştirme} + 0.126 \times \text{Erken Kapamaya Direnç}$ şeklindedir.

Zenginleştirme puanlarındaki 1 (bir) birimlik artış oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik puanlarında 0.88 birimlik azalmaya neden olmaktadır. Erken kapamaya direnç puanlarındaki 1 (bir) birimlik artış ise oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik puanlarında 0.126 birimlik bir artışa neden olmaktadır.

4.2.3. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Bulgular

Psikolojik danışma öz yeterliği ölçeğinin alt boyutlarından psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin ile yaratıcılık alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 6. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz yeterlik Alt Ölçek Puanlarını Yordamasına Dair Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	B	t	İkili r	Kısmi r	p
Sabit	61.724	6.944		8.889			
Akıcılık			-0.056	-0.903	-0.056		.368
Orijinallik			.019	.301	.019		.764
Zenginleştirme			-0.126	-1.942	-0.119		.053
Başlıkların Soyutluğu			.015	.230	.014		.818

Erken Kapamaya Direnç	.246	.068	.216	3.588*	.216	.216	.000
Yaratıcı Güç Kontrol			.060	.888	.055		.375
R= .216		R ² =.043					
$F_{1-262}=12.87^*$		* P<.01					

Tablo 6.'da görüldüğü gibi yaratıcılık puanlarının psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterliklerini yordamasına dair regresyon modeli anlamlı bulunmuştur, (R=.216, R²=0.043, $F_{1-262}=12.87$, p<.01).

Buna göre kurulan matematiksel model;

Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz Yeterlik = 61.724 + 0.246 x Erken Kapamaya Direnç şeklindedir.

Erken kapamaya direnç puanlarındaki 1 (bir) birimlik artış ise psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik puanlarında 0.246 birimlik bir artışa neden olmaktadır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, psikolojik danışman adaylarının yaratıcılık düzeylerinin psikolojik danışma öz yeterlik düzeylerini yordamasına yönelik bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Psikolojik Danışman Adaylarının Yaratıcılık Puanlarının Psikolojik Danışma Öz yeterlik Puanlarını Yordamasına Dair Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırmada psikolojik danışman adaylarının Torrance yaratıcı düşünme testinden aldıkları puanların, psikolojik danışma öz yeterliğini yordamaktaki rolü incelenmiştir. Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılığının alt boyutlarını daha iyi açıklayabilmek adına öz yeterliğinin alt boyutları birlikte tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın ilk bulgusu, yaratıcılık alt testlerinden zenginleştirme boyutunun oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik için anlamlı bir yordayıcı olduğu ancak yardım becerileri öz yeterliği ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik için anlamlı bir yordayıcı olmadığıdır.

Torrance yaratıcı düşünme testinin zenginleştirme alt boyutu kişinin aklına gelen fikirleri geliştirme becerisiyle ilişkilidir. Zenginleştirmeyi etkili bir biçimde kullanan kişiler mükemmeliyetçi, çalışmalarında detaylı ve özenlidirler (Aslan, 2001). Zenginleştirme zaman kullanımıyla ters orantılıdır. Zenginleştirme becerisi yüksek gözlenen kişiler esnek düşünebilmeleri sayesinde fikirlerini çeşitlendirirler (Torrance, 1972). Oturma yönetme becerileri psikolojik danışmanların özgün fikirlerini yansıtabildikleri bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ölçme aracının ilgili bölümünün maddelerine bakıldığında psikolojik danışmanların psikolojik danışma oturumu sırasında karar verdikleri ya da psikolojik danışma oturumu öncesi planladıkları ve oturumun spontanlığı içinde uyguladıkları planları

içermektedir (Pamukçu ve Demir, 2013). Psikolojik danışman adayları lisans eğitimi boyunca psikolojik danışma oturumlarını süpervizyon altında gerçekleştirmekteydiler. Süpervizörleriyle birlikte karar verdikleri planları, psikolojik danışma oturumlarında uygularken fikirleri zenginleştirerek geliştirme yönünde olan eğilimleri oturum yönetmeye ilişkin öz yeterliklerini anlamlı olarak azalmaktadır.

Psikolojik danışma oturumların süresi belli olan yapılandırılmış bir psikolojik hizmettir (Hackney ve Cormier, 2008). Yaratıcılığın alt boyutlarından zenginleştirmenin zamansal bir dezavantaj yarattığı bilinmektedir (Aslan, 2001). Psikolojik danışman adayları psikolojik danışma oturumlarını yönetirken süreye de dikkat etmeli, psikolojik danışma oturumunda danışan tarafından getirilen içeriği derinleştirirken vakit daraldığında da konuyu toparlayarak psikolojik danışma oturumunu etkili bir biçimde sonlandırmalıdır (Hackney ve Cormier, 2008). Zenginleştirme becerisi akla gelen fikrin detaylandırılmasıyla ilgilidir. Psikolojik danışman adayları psikolojik danışma oturumu sırasında zenginleştirme becerilerini kullandıklarında süre kontrolü üzerinde olumsuz bir etki yaratma ihtimali nedeniyle oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlikleri anlamlı olarak azalmış olabilir.

Yardım becerileri öz yeterliği ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterliği ile zenginleştirme arasında bir ilişki bulunmadığı ortaya çıkmıştır. PDÖÖ'nün yardım becerileri alt testi lisans eğitimi boyunca psikolojik danışman adaylarına kazandırılan temel becerilerinin etkili kullanımıyla ilişkilidir. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterliği ise zor danışanlarla çalışırken yapılacaklarla ilgili bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki alt testin ortak özelliği, lisans eğitiminde edinilen bilgilerin psikolojik danışma uygulamalarına yansısıyla ilişkili olmasıdır. Nitekim Rønnestad ve Skovholt (1993) da, lisans eğitimleri boyunca adeta bilgi bombardımanına maruz kalan başlangıç düzeyindeki psikolojik danışman adaylarının, bilgilerini uygulamaya dökme konusunda daha fazla süpervizör desteğine ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Süpervizör

desteği süpervizörle birlikte yol izlenmesini gerekli kılmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının yardım becerilerini kullanırken ya da zor danışanlarla çalışırken spontan çözümler yerine süpervizyon sürecine bağlı kalma eğiliminin öz yeterlik algılarını etkilediği düşünölmektedir.

Psikolojik danışman adaylarının son sınıfta aldıkları bireyle psikolojik danışma uygulaması dersi psikolojik danışman adaylarının, danışanlara psikolojik danışma yardımı sunmalarını ve bu uygulamanın süpervizyon eşliğinde yürütölmesini içermektedir. Süpervizyon, bir çeşit usta çırak ilişkisiyle psikolojik danışma yapan uygulayıcıya destek sağlamak olarak psikolojik danışman eğitiminin temelini oluşturmaktadır (Erkan-Atik, Arıcı ve Ergene, 2014). Bernard ve Goodyear (2004) göre süpervizyon, deneyimli bir meslek elemanı tarafından daha az deneyimli bir ya da birden fazla meslek elemanına yapılan müdahaledir. Bu müdahale ilişki içinde gerçekleşir, değerlendirme içerir ve süresi yapılandırılmıştır. Müdahalenin amaçları; deneyimsiz meslek elemanlarının mesleki işlevselliğinin geliştirilmesi, danışanlarına sundukları profesyonel hizmetleri denetim altında tutmak ve mesleğe yeni başlayacaklar için bir eleme süreci olma şeklinde sıralanır.

Psikolojik danışma yardımının nitelikli olabilmesi adına süpervizörler öğrencilerin temel becerileri kullanırken kurallara bağlı kalması, beceriyi ne yaptığını bilerek amaçlı bir şekilde kullanmasını beklemektedirler. Yapılan araştırmalarda süpervizyonun psikolojik danışma öz yeterliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu defalarca ortaya konmuştur (Cashwell ve Dooley, 2001; Pamukçu, 2011; Sarıkaya, 2017). Ancak süpervizyon Morgan ve Sprenkle'nin da (2007) belirttiği gibi değerlendirme ve onay verme süreçlerini içerir ve özü itibariyle süpervizörle psikolojik danışman adayları arasında hiyerarşik bir ilişkiyi ifade eder. Bu hiyerarşik ilişki nedeniyle psikolojik danışman adayları süpervizörleriyle uyumlu davranmaya eğilimli olabilirler bu da yaratıcılık gibi becerilerini sürece dahil etme istekleriyle çelişebilir. Psikolojik danışman adaylarının temel becerileri kullanırken yaratıcılıklarını sürece dahil etme

eğiliminde olmamaları nedeniyle yaratıcılığın alt boyutlarının yardım becerileri öz-yeterliğini yordamadığı düşünülebilir.

Gelişimsel süpervizyon modellerine göre süpervizyon alan kişinin deneyim düzeyi süpervizyon sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Gelişimsel süpervizyon modellerine yakından bakıldığında süpervizyon alan kişilerin profesyonel gelişim sürecinde niteliksel olarak birbirinden farklı aşamalardan geçtikleri ve bu aşamaların özelliklerinin tanımlandığı görülmektedir (Meydan ve Koçyiğit-Özyiğit, 2016). Süpervizyon modellerinden yaşam boyu gelişim modeline göre son sınıf öğrencilerinin ileri düzey öğrenci ya da başlangıç aşamasındaki öğrenci oldukları, her iki dönemin de özelliğinin performans kaygısı ve süpervizörün yönlendirmelerine sıkı sıkıya bağlılık olduğu görülür (Bernard ve Goodyear, 2009; Akt. Erkan-Atik, Arıcı ve Ergene, 2014). Psikolojik danışman adaylarının gelişimsel açıdan kurallara sıkı sıkıya bağlı kalma eğiliminde olmaları ile özgün fikirlerini psikolojik danışma oturumuna taşımama eğiliminde olmaları yardım becerileri öz yeterliği ile yaratıcılık arasında bir bağlantı bulunamamış olmasına yol açmış olabilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu ise, erken kapamaya direnç gösterebilme yaratıcılığının, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterliğinin anlamlı bir yordayıcısı olmasıdır. Psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterliğin varyansının %4.3'ünü erken kapamaya direnç açıklamaktadır. Bu model ile açıklanan varyansın düşük düzeyde bir açıklama sunduğu görülmektedir (Leech, ve diğerleri, 2008). Erken kapamaya direnç gösterebilme becerisi arttıkça psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik de artmaktadır.

PDÖÖ ölçeğindeki bu alt test psikolojik danışmanın zor olarak nitelendirebileceği danışanlarla çalışırken ki öz yeterliği ile ilgilidir. Bu zor durumlar, aşırı derece kaygılıdan, cinsel tacize uğramış danışana gibi geniş bir çeşitliliği içermektedir (Pamukçu ve Demir, 2013). Yaratıcılığın erken kapamaya direnç alt boyutu ise bireyin, toplumun dayattığı kurallara

direnebilmesiyle ilişkilidir. Kuralların sert ve net olduğu ortamlarda erken kapamaya direnç düşük gözlenir, buna paralel olarak kuralların esnek olduğu ve kuralların varlığının insanların iyiliği için olduğu göz önüne alınan sosyal çevrede bulunan kişilerde bu beceri yüksek gözlenir (Torrance, 1972). Psikolojik danışman adaylarının lisans eğitimleri Rogers'ın hümanistik yaklaşımının temelini oluşturan koşulsuz kabul becerisini öğrencilerine kazandırmayı hedeflemektedir. Koşulsuz kabul; bireyleri oldukları haliyle kabul etmek ve değerli bulmaktır (Hackney ve Cormier, 2005). Lisans eğitiminde kazandırılan bu önemli becerinin psikolojik danışman adaylarına, danışanın biricikliğine saygı duyma, kalıp yargılarını psikolojik danışma oturumlarına yansıtmama eğilimi vermesi nedeniyle psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik inançları ile erken kapamaya direnç becerileri arasında ilişki gözlemlendiği düşünülmektedir.

Erken kapamaya direnç oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik için de anlamlı bir yordayıcıdır. Zenginleştirme becerisi ile birlikte oturum yönetmeye ilişkin öz yeterliğin varyansının %3.7'sini açıklamaktadır. Bu model ile açıklanan varyansın düşük düzeyde bir açıklama olduğu söylenebilir (Leech, ve diğerleri, 2008).Yaratıcılığın erken kapamaya direnç alanı düşük gözlenen bireyler zihinlerine farklı fikirler gelse de onu devam ettirme yönünde karar vermezler ve alışılmış gelmiş olanı ortaya koyarak kurallara uygun davranmanın rahatlığını tercih ederler (Torrance,1972). Psikolojik danışmanlar oturum sırasında yalnız oldukları ve tek başına karar vermeleri gerektiğinden oturumu yönetebilmek için aklına gelen fikirleri uygulamaya geçirmek konusunda yaratıcılıklarını kullanma eğiliminde olmaları olasıdır. Bakaç'ın (2015) öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdikleri araştırmada da bu araştırmaya benzer bulgulara rastlanmaktadır. Materyal tasarımına yönelik yaratıcılık ve öz yeterlik inançları arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Son olarak erken kapamaya direnç yardım becerileri öz yeterliği için anlamlı bir yordayıcı değildir. Oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik ve psikolojik danışma sürecindeki

zorluklara ilişkin öz yeterlik alanlarının aksine yardım becerileri öz yeterliğinin lisans eğitimi boyunca öğrenilen bilgilerin uygulanmasını içermesi nedeniyle yaratıcılıkla arasında ilişki gözlenmediği düşünülebilir. Psikolojik danışman adaylarının 54üpervizyon altında verdikleri hizmet sırasında becerileri, eğitim boyunca öğrendikleri şekilde kendi özgün fikirlerini yansıtmadan gösterdikleri düşünülebilir. Erken kapamaya direnç beklendik olanı yapmamak şeklinde düşünüldüğünde, yardım becerileri öz yeterliği için psikolojik danışman adaylarının aksine tam da beklendik olanın aynısını yapmaya çalışmaları nedeniyle ilişki gözlenmemesi anlaşılabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu yaratıcılık alt testlerinden akıcılığın yardım becerileri öz yeterliği, oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik için anlamlı bir yordayıcısı olmadığıdır. Akıcılık kişinin tek bir konuda aklına gelen birden fazla fikri ifade eder (Torrance, 1972). Psikolojik danışmanlar için akla pek çok fikir gelmesi faydalı gibi görünürken aynı zamanda da dezavantaja dönüşebilir. Psikolojik danışmanlar oturumu yönetirken hızlıca en iyi fikri seçerek ona göre aksiyon almaları gerekmektedir. Yukarı bahsi geçen zenginleştirme becerisiyle de bu fikri detaylandırarak danışma oturumları boyunca kullanırlar. Psikolojik danışman adaylarının plana bağlı kalma ihtiyacı nedeniyle yaratıcılığın akıcılık becerisi ile öz yeterlikleri arasında bir ilişki bulunmadığı düşünülmektedir. Araştırmada yaratıcılığın akıcılık alt boyutuyla psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik arasında bir ilişki bulunamamıştır. Tek bir konuda birden fazla fikir üretmeyle ilişkili olan bu becerinin psikolojik danışma sürecinde zorluk yaşandığında psikolojik danışmanın farklı fikirler üreterek zor durumlarla baş etmesine yardımcı olabileceği düşünülerek öz-yeterliğiyle ilişkili olacağı öngörülmüştür, ancak bulgular bu ilişkiyi ortaya koymamıştır. Ülgen (1990) tarafından ortaya konulan yaratıcılığın ortaya çıkmasını engelleyen duygusal etmenlerden bazıları akla gelen ilk görüşü hemen kabul etme, bağımlı olma ve denetim korkusu ve güvence azlığıdır. Bu gibi faktörlerin öz yeterlik algılarını

etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Psikolojik danışman adayları eğitimleri sırasında zor danışanlarla çalışmayla ilgili de bilgiler edinirler ve zor danışanlarla karşılaştıklarında vermeleri beklenen uygun tepkilerin, sevk etmeleri gereken vakaların bilincinde olarak ilk danışmalarını gerçekleştirirler. Zor danışanlarla çalışırken yapacakları konusunda önceki öğrenmelerinin akıcılık becerileri ile öz yeterlikleri arasında ilişki gözlenmemesine neden olduğu düşünülmektedir. Yaratıcılığın akıcılık alt boyutuyla psikolojik danışma öz yeterliğinin alt boyutları arasında ilişki olmadığı bulgusuna rağmen alanyazında bu bulguyu destekleyen ya da zıttını ortaya koyan araştırmalara rastlanmaması nedeniyle yapılacak benzer araştırmalarla sonucun yinelenmesi gerekmektedir.

Bir diğer bulgu ise yaratıcılık alt testlerinden orijinalliğin yardım becerileri öz yeterliği, oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlik ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik için anlamlı bir yordayıcısı olmadığıdır.

Orijinallik, diğerlerinden farklı düşünebilme becerisidir (Torrance, 1972). Gelişimsel süpervizyon modeline göre örnekleme oluşturan grubun gelişimsel özelliğinin performans kaygısı ve süpervizörün yönlendirmelerine ihtiyaç duyma olduğu göz önüne alındığında psikolojik danışman adaylarının herkesten farklı bir fikir yaratma becerilerini psikolojik danışma işlerine yansıtılmaları anlaşılır olabilir. Psikolojik danışman adaylarının süpervizörün daha önce süpervizyon oturumları sırasında belirttiği düşüncelerine paralel olarak ilerleme isteğiyle, orijinal bir fikir ortaya koyma becerileri ve öz yeterlikleri arasında ilişki gözlenmediği düşünülmektedir. Araştırma gelişimsel olarak ileri düzeyde olan alanda çalışan profesyonellerle yinlendiğinde sonucun farklı olabileceği düşünülmektedir. Alanyazında yaratıcılığın alt boyutlarından orijinalliğe dair bulguları sınırlı olması nedeniyle bulgular benzer araştırmalarla bir arada değerlendirilememiştir. Bu araştırmanın bulgusunun orijinallik becerisi ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında ilişki olmadığını ortaya koymasına karşın, benzer araştırmalarla bu sonucun yinelenmesi gerekmektedir.

Bir diğ er bulgu ise yaratıcılık alt testlerinden başlıkların soyutluğ u alanının yardım becerileri öz yeterliğ i, oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterlik için anlamlı bir yordayıcı olmadığıdır. Başlıkların soyutluğ u alanı ise, bireyin kendini ifade ederken soyut kavramlardan ne kadar yararlandığıyla ilişkilidir. Bireylerin kendini iyi ifade edebilmesi kavram donanımlarındaki güçle ilişkilidir. Kavram donanımı güçlendikçe soyut kavramlarla ifadelendirme artar (Torrance, 1972). Psikolojik danışmada amaç soyutluğ un aksine somutluktur. Sıklıkla danışanların anlattığı soyut içerikleri psikolojik danışman onun için somutlaştırır. Psikolojik danışman adayları duygu yansıtma, içerik yansıtma, özetleme gibi temel becerileri sıklıkla kullanırken, yüzleştirme, kendini açma gibi ileri düzey becerileri nadiren kullanırlar. Psikolojik danışman adaylarının öz yeterliklerini etkileyen deneyimlerinde kendi özgün ifadelerinden çok danışanın yaşantısını yeniden ifadelendirmeye ilgili becerileri kullanmış olmaları beklenmektedir. Bir diğ er bulgu ise yaratıcılık alt testlerinden yaratıcı güç kontrol alanının yardım becerileri öz-yeterliğ i, oturma yönetmeye ilişkin öz yeterlik ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz yeterliğ i için anlamlı bir yordayıcısı olmadığıdır. Yaratıcı güç kontrol alanı Torrance yaratıcı düşünme testinde yer alan alt boyutlarla ifade edilemeyen ek becerileri içermektedir. Bunlar mizah kullanımı, şekillerin kombinasyonları ve sentezi, hayal ürünü ve fantezilere yer verilmesi şeklinde sıralanabilir (Aslan, 2001). Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılıklarına ek olarak gösterdikleri bu beceriler de psikolojik danışma öz yeterlikleriyle ilişkili değildir. Bulguları yaratıcı güç kontrol becerisi ve başlıkların soyutluğ u yaratıcılığ ın psikolojik danışma öz yeterliğ iyle ilgili olmadığını göstermesine karşın, benzer araştırmaların sınırlılığ ı nedeniyle bulguların alanyazın ışığında tartışılmasına dair güçlük yaşanmıştır.

Yaratıcılık ve öz yeterliğ in birlikte konu olduğ u Türkiye'deki araştırmalarda bu araştırmmanın bulgularıyla hem tutarlı hem de tutarsız olan bulgulara rastlanmaktadır. Örneğ in Ulusoy (2015) araştırmasında yaratıcılık ve öz yeterlik arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü

anamlı bir ilişkiyi ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmaların yaratıcılığı ölçmek üzere kendini değerlendirme ölçeklerini kullandığı ve grup özelinde öz yeterlik ölçekleri geliştirdikleri görölmektedir. Haase, Hoff, Hanel ve Innes-Ker'in (2018) ortaya koyduğu üzere yaratıcılığı ölçme yolu olarak kendini değerlendirme ölçeklerinin kullanılmasıyla objektif yolların kullanılması arasında bulgular bakımından anlamlı farklar ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmada da yaratıcılığın objektif bir yolla ölçülmesi ve Torrance yaratıcı düşünme testinin altı alt boyutta veri sunması nedeniyle bulguların benzer araştırmalar ışığında tartışılmasını güçleştirmektedir. Yapılan araştırmalar yaratıcılığı tek bir boyut olarak kabul etmektedir, bu araştırmada kullanılan her iki ölçme aracı da birden fazla boyut içerdikinden detaylı bulgular alınmıştır.

Psikolojik danışma öz yeterliğinin eğitim düzeyinden, alınan eğitimin niteliğinden etkilendiği pek çok araştırmada ortaya konmaktadır (Urbani ve diğerleri, 2002; Bakar, 2011; Welsh ve diğerleri, 2015). Eğitim düzeyi yaratıcılık aısından değerlendirildiğinde ise ikircikli bir durum ortaya çıkmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldiği ölçüde yaratıcılığın düzeyi de en üst noktaya kadar artış göstermektedir ancak yine yaratıcılığın önündeki en büyük engel eğitim olmaktadır. Eğitim formalleştikçe yaratıcılıkta düşüş gözlenmektedir. Öğrenciler yaşamları boyunca yanılma ve başarısızlığın tehlikelerini öğrendiklerinden, fazla eğitim almış insanlar daha az yaratıcı olmaktadır (Sungur, 1997).

Örnekleme oluşturan grubun ilk deneyimlerini yaşayan psikolojik danışman adayları olduğu ve uygulamalarını bir süpervizör denetiminde gerçekteştirdikleri düşünöldüğünde uygulamalarında yaratıcılıklarını ortaya koymaktan çekinen bir grup olması olasıdır. Bandura (1997)'nın tanımladığı öz yeterliği oluşturan bilgi kaynaklarına yeniden bakacak olursak başarıyla tamamlanmış deneyimler, dolaylı deneyimler, sosyal ikna ve fizyolojik duyuşsal durumu görürüz. Örnekleme oluşturan psikolojik danışman adaylarında öz yeterliği oluşturan bilgi kaynaklarını değerlendirdiğimizde en önemli bilgi kaynağı olan başarıyla tamamlanmış deneyimlerin sayılarının az ve kontrollü bir süpervizyon süreciyle gerçekteştiğini söylemek

mümkündür. Dolaylı deneyim olarak sınıf arkadaşlarının psikolojik danışma yaşantıları sayılabilir, bu yaşantıların da süpervizör denetiminde gerçekleşmiş olduğu öne sürülebilir. Öz yeterlik bireyin bir işi yapabileceğine dair inancıdır (Pamukçu, 2011). Yukarıda bahsedilen bilgi kaynaklarıyla bu inanç psikolojik danışman adayı tarafından oluşturulur. Psikolojik danışman adaylarının öz yeterliklerinde süpervizyon yaşantılarının, süpervizörlerinden aldıkları geri bildirimlerin önemli bir payı olduğu düşünülmektedir.

Yaratıcılıkla ilgili bulgular yorumlanırken, psikolojik danışma öz yeterliği ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi açıklayan araştırmaların sınırlı olması ve bu araştırma kapsamında yapılan literatür taramasının sonuçları göz önünde tutularak bu bulgunun yaratıcılık ile psikolojik danışma öz yeterliği ilişkisine dair literatürdeki sınırlı sayıda bulgudan biri olduğu söylenebilir. Ayrıca psikolojik danışma öz yeterliğinin alt boyutlarına dair çalışmalar da sınırlıdır (Pamukçu ve Demir, 2013).

Yaratıcılığı ölçmenin pek çok farklı yolu vardır, araştırmalarda yaratıcılığın kendini değerlendirme yoluyla ölçülmesi ile öz yeterlik arasında diğer yollara nazaran daha güçlü ilişkiler bulunmuştur. Objektif olarak sınıflandırılan yaratıcılık ölçme yollarıyla yapılan araştırmalarda öz yeterlik ve yaratıcılık arasında ilişki küçük bir korelasyon olarak gözlenmiştir (Haase ve diğerleri, 2018). Bu araştırmada da objektif yol olarak sınıflanan bir ölçme aracı kullanılmıştır. Haase ve diğerleri (2018) araştırmalarında yaratıcılığın şekilsel performansa dayalı olarak ölçümünden elde ettikleri puanlarla öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamışlardır. Bu araştırmanın sonuçlarında yaratıcılık ile öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişkiye rastlansa da bu ilişki düşük düzeydedir. İki yaratıcılık ölçme yönteminden alınan sonuçların farklı bulgular ortaya çıkarması nedeniyle yaratıcılık becerisini ölçebilecek yeni araçların ihtiyacı karşılayabileceği düşünülebilir.

Yaratıcılık hayatın pek çok alanında öneminden dem vurulan, psikolojik danışmanın ayrılmaz bir parçası olarak görülen (Özü Gökce, 2019) sıkça literatürde teorik olarak kendine

yer bulsa da araştırmalarda değişken olarak kendine az yer bulabilmiştir. Bu az yer bulma ölçümün maliyeti, sonuçların ölçme aracına göre farklılık göstermesi gibi nedenlerle açıklanabilir. Ancak yaratıcılığın önemine yapılan vurgunun yanı sıra araştırma bulgularıyla da bu vurgunun desteklenmeye ihtiyacı devam etmektedir.

Araştırma kapsamında uygulanan Torrance yaratıcı düşünme testinin sınıf ortamında araştırmacı tarafından doğrudan uygulanması gereği ve zaman alıcılığı, uygulamanın gereken sürede tamamlanması, seyahat mesafesi ve masrafları göz önüne alınarak bu araştırmada ulaşılabilir örnekleme yolu kullanılmıştır. Bu nedenle örnekleme Ege bölgesindeki Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisans programına sahip Üniversitelerin yalnızca son sınıf öğrencileri örnekleme dahil edilmiştir. Son sınıf öğrencilerinin seçilmesinin nedeni uygulama zamanında bireyle psikolojik danışma uygulaması dersini almış olmaları ve öz yeterlik ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle ilgili deneyimlerinin olmasıdır. Örnekleme grubu ölçüm için yeterli kriterleri sağlasa da çalışma alanında çalışan profesyonellerle yinelendiğinde farklı bulgulara ulaşabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar belirtilmiş ve bu sonuçlara ilişkin olarak bazı öneriler sunulmuştur. Bu araştırmada, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterliklerini yordamada yaratıcılık değişkeninin rolü incelenmiştir.

- 1) Araştırmada psikolojik danışman adaylarının yaratıcılıklarının yardım becerileri öz-yeterliği için anlamlı bir yordayıcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 2) Psikolojik danışman adaylarının yaratıcılıklarını oluşturan erken kapamaya direnme ve zenginleştirme becerileri oturum yönetmeye ilişkin öz yeterlikleri için anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu ve yaratıcı güç kontrol puanları oturum yönetmeye ilişkin öz yeterliği anlamlı olarak yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 3) Psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan zorluklara ilişkin öz yeterlik için psikolojik danışman adaylarının erken kapamaya direnebilme yaratıcılığının yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, başlıkların soyutluğu ve yaratıcı güç kontrol alt testleri ise psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan zorluklara ilişkin öz yeterliği anlamlı olarak yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma literatürde psikolojik danışmanların yaratıcılıkların araştırıldığı sınırlı sayıda çalışmadan biridir. Yaratıcılık öz yeterlik ile ilgili olabileceği gibi başka kişisel özelliklerle de ilişkili olabilir. Bu kapsamda, ileride yapılacak araştırmalar ve uygulamalar için aşağıda bazı öneriler sunulmuştur.

6.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Erken kapamaya direnç ve zenginleştirme becerileri psikolojik danışma öz yeterliği için anlamlı bir yordayıcı olarak gözlendiğinden öğretim üyelerinin bilgilendirilmesiyle psikolojik danışman adaylarının yaratıcılıklarının ilgili alanları desteklenebilir.
2. Yaratıcılığın geliştirilebilir bir beceri olması nedeniyle zenginleştirme ve erken kapamaya direnme becerilerini destekleyen psiko eğitim programları ile psikolojik danışman adaylarının öz yeterlik düzeyleri arttırılabilir.

6.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmanın örneklemini psikolojik danışman adayları oluşturmaktadır, psikolojik danışmanların gelişimsel olarak meslekteki ilk evrelerde yer alıyor olmaları nedeniyle alanda çalışan profesyonellerle çalışma yinelenabilir.
2. Yaratıcılık kişisel pek çok özellikle de yakından ilişkilidir, psikolojik danışman adaylarında olması istenen empati, koşulsuz kabul ve saygı, tolerans gibi değişkenler kullanılarak yeni araştırmalar yapılabilir.
3. Yaratıcılık gelişen bir beceridir ve ortaya çıkması çevresel şartlara bağlıdır. Deneysel araştırma deseni olarak yaratıcılık eğitimi verilerek yaratıcılığın gelişiminin izlendiği yeni araştırmalar yapılabilir.
4. Literatürde eğitim oranı arttıkça yaratıcılığın azaldığına dair bilgiler vardır, boylamsal olarak Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğrencilerinin öğrenim süreleri boyunca yaratıcılıklarındaki değişimin takip edildiği araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Afacan, Ş. (2008). Müzik öğretimi öz-yeterlilik ölçeği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmen özel eğitim öz yeterlik ölçeği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10 (1), 29-37.
- Aral, N. Ç. (1990). *Alt ve Üst Sosyo Ekonomik Düzeydeki Dokuz Yas Grubu Kız ve Erkek Çocukların Yaratıcılıklarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arendt ,L. A. (2006). *Leaders' Use of Positive Humor: Effects on Followers' Self-Efficacy and Creative Performance*. (Doktora Tezi),The University of Wisconsin, Milwaukee.
- Arslantürk, E. B. (2015). *Çalışanlarda Öz Yetkinlik İnancı ve Yaratıcı İş Davranışı: Ar-Ge Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Asarlı, Z. (2012). *Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Okul Psikolojik Danışmanı Öz yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testinin Türkçe versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19-40.
- Atıcı, M., Özyürek, R. ve Çam, S. (2005). Okul danışmanlığı uygulamalarının yetkinlik beklentisi algıları ve mesleki benlik saygısı üzerindeki etkilerinin boylamsal olarak incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 24, 7-26.
- Aydın, D. (2007). *Sosyal Öğrenme Kuramı* (2. Baskı). Ankara: Maya Akademi.

- Aydın, F. (2016). *Psikolojik danışman adaylarında psikolojik danışma öz yeterliği, umut ve kaygının yaşam doyumu üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Bakaç, E. (2015). *Öğretmen adaylarının öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı dersine yönelik tutumları, yaratıcılık algıları ve öz yeterlik inançları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye.
- Bakar, A. R. (2011). Malaysian Counselors' Self-Efficacy: Implication for Career Counseling. *International Journal of Business and Management*. 6 (9), 141-147.
- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*. 37 (2), 122-147.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall Inc.
- Bandura, A. (1989). Human agencyin social cognitive theory. *American Psychologist*, 44 (9), 1175-1184.
- Bandura, A. (1993). Perceived self–efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28, 117-148.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman. 28, 117-148.
- Bernard, J. M., & Goodyear, R. K. (2004). *Fundamentals of clinical supervision*. (3.Baskı). Boston: Pearson Education.
- Bilgiç, H. (2011). *Rehber Öğretmenlerin (Psikolojik Danışmanların) Öz Yeterlilikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Brinkman, D. J. (2010). Teaching creatively and teaching for creativity. *Arts Education Policy Review, 111*, 48–50.
- Bodenhorn, N. ve Skaggs, G. (2005). Development of the school counselor self-efficacy scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 38*, 14-28.
- Bulut, D. (2015). *Eğitsel oyun tasarlama sürecinin öğrenciler yaratıcılıklarına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Carson, D. K. Ve Becker, K. W. (2004). When lightning strikes: Reexamining creativity in psychotherapy. *Journal of Counseling & Development, 82*(1), 111-115.
- Cashwell, T. H. ve Dooley, K. (2001). The Impact of Supervision on Counselor Self Efficacy. *The Journal of Supervision in Psychotherapy and Mental Health, 20* (1), 39–47.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). İstanbul: Mentis yayıncılık.
- Dollinger, S. J., Kazmierczak, E. ve Storkerson, P. K. (2011). Creativity and self-exploration in projective drawings of abused women: Evaluating the inside me-outside me workshop. *Journal of Creativity in Mental Health, 6*, 202-219.
- Duffey, T., Haberstroh, S., & Trepal, H. (2009). A grounded theory of relational competencies and creativity in counseling: Beginning the dialogue. *Journal of Creativity in Mental Health, 4*, 89–112.
- Durmuş, A. (2015). *Psikolojik Danışmanların Öz yeterlikleri ile İş doyumunu ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Erkan, Z. (2011). *Okul psikolojik danışmanı öz-yeterliğini yordamada eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye.
- Erkan-Atik, Z. ,Arıcı, F. , Ergene, T. (2014). Süpervizyon Modelleri ve Modellere İlişkin Değerlendirmeler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (42), 305-317.
- Gallaqher, J. J. (1985). *The Teaching The Gifted Children*. London: Ally and Bacon.
- Gladding, S.T. (2011). Yaratıcılığı ve Yaratıcı Sanatları Psikolojik Danışmada Kullanma: Bir Uluslararası Yaklaşım. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4 (35), 1-7.
- Gladding, S. T. (2008). The Impact of Creativity in Counseling. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3, 97-104.
- Gözüm, S. ve Aksayan, S. (1999). Öz-etkililik-yeterlik ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2 (1), 21-34.
- Gürşen-Otacıoğlu, S. (2008). Müzik öğretmenliği okul deneyimi I uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının öz etkililik-yeterlilik ve düzeylerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 163-170.
- Hackney, H. & Cormier, L. S.(2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı*. (T. Ergene, S. Aydemir Sevim Çev.) Ankara: Mentis ..
- Haase, J., Hoff, E. V., Hanel, P. H. P. Ve Innes-Ker, A. (2018). A Meta-Analysis of the Relation between Creative Self-Efficacy and Different Creativity Measurements. *Creativity Research Journal*, 30, 1-16. ,

- Hecker, L.L. ve Kottler, J.A. (2002). Growing creative therapists: Introduction to the special issue. *Journal of Clinical Activities, Assignments, & Handouts in Psychotherapy Practice*, 2 (2), 1-3.
- Heppner, P.P., Kivlighan, D.M. ve Wampold, B.E. (1999). *Research Design in Counseling* (2. edition). Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Holcomb-McCoy, C.C., Harris, P.C., Hines, E.M., & Johnston, G. (2008). School counselors' multicultural self-efficacy: A preliminary investigation. *Professional School Counseling*, 11(3), 166-178.
- Iarussi, M. H., Tyler, J. M., Littlebear, S. ve Hinkle, M. S. (2013). Integrating Motivational Interviewing into a Basic Counseling Skills Course to Enhance Counseling Self-Efficacy. *The Professional Counselor*. 3 (3), 161-174.
- Imam, S. S. (2007). *Sherer et al. General self-efficacy scale. Dimensionality, internal consistency, and temporal stability*. Presented at the Proceedings of the Redesigning Pedagogy: Culture, Knowledge and Understanding Conference, Singapore.
- Kaynak, M. (2006). *Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencileri ile Mimarlık Fakültesi Öğrencilerinin Yaratıcı Yetenek Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Kissil, K., Davey, M. ve Davey, A. (2015). Foreign-Born Therapists: How Acculturation and Supervisors' Multicultural Competence Are Associated With Clinical Self-Efficacy. *Journal of Multicultural Counseling and Development*. 43, 38-57.
- Kozina, K., Grabovari, N., Stefano, J. D., and Drapeau, M. (2010). Measuring changes in counselor self-efficacy: Further validation and implications for training and supervision. *The Clinical Supervisor*, 29(2), 117-127.

- Lam, S., Tracz, S. ve Lucey, C. (2013). Age, Gender, and Ethnicity of Counselor Trainees and Corresponding Counselling Self-Efficacy: Research Findings and Implications for Counsellor Educators. *Int J Adv Counselling*, 35, 172-187.
- Larson, L M., & Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26, 179-218.
- Lawrence, C., Foster, V. A. Ve Tieso, C.L. (2015). Creating Creative Clinicians: Incorporating Creativity Into Counselor Education. *Journal of Creativity in Mental Health*. 10(2).
- Leech, N. L., Barrett, K. C., Morgan, G. A. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation* (2.baskı). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Lent, R. W., Hill, C. E. ve Hoffman, M. A. (2003). Development And Validation of the Counselor Activity Self-efficacy Scales. *Journal of Counseling Psychology*. 50, 97-108.
- Lewis, C. A. (2006). *Academic motivation among college students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Wayne State University, Detroit.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. Cambridge University Press.
- Luborsky, L., Barber, J.P. ve Crits-Christoph, P. (1990). Theory-based research for understanding the process of dynamic psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 58, 281-287.
- Malchiodi, C. A. (2007). Expressive therapies: history, theory and practice. In C. A. Malchiodi (Ed.), *Expressive Therapies* (s. 1-15). New York: The Guilford Press.
- Matt, G.E. ve Navarro, A.M. (1997). What meta-analyses have and have not taught us about psychotherapy effects: a review and future directions. *Clinical Psychology Review*, 17, 1-32.

- Meydan, B. Ve Koçyiğit-Özyiğit, M. (2016). Süpervizyon İlişkisi: Psikolojik Danışma Süpervizyonunda Kritik Bir Öğe. *Ege Eğitim Dergisi*, (17) 1, 225-257.
- Milner, H. R. ve Hoy, A. W. (2003). A case study of an African American teacher's self-efficacy, stereo-type threat, and persistence. *Teaching and Teacher Education*, 19, 263-276.
- Morgan, M. M. ve Sprenkle, D. H. (2007). Toward a common-factors approach to supervision. *Journal of Marital and Family Therapy*, 33(1), 1–17.
- Murdock, N. L. (2016). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları* (F. Akkoyun, Çev.). Ankara: Nobel.
- Ng, K. M., ve Smith, S. D. (2012). Training level, acculturation, role ambiguity, and multicultural discussions in training and supervising international counseling students in the United States. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 34(1), 72-86.
- Özden, Y. (1997). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özmen, A. (2000). *Uygulamalı araştırmalarda örnekleme yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları.
- Özü Gökce, Ö. (2019). Yaratıcı sanatların psikolojik danışmada kullanımına genel bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 338-355.
- Pamukçu, B. (2011). *The Investigation of Counseling Self-Efficacy Levels of Counselor Trainees*. Yüksek Lisans Tezi, Orta doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Pamukçu, B. ve Demir, A. (2013). Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (40), 212-221.
- Phelan, S. G. (2001). Developing Creative Competence At Work: The Reciprocal Effects of Creative Thinking, Self-Efficacy and Organizational Culture on Creative Performance. (Doktora tezi), California School of Professional Psychology, Kaliforniya.
- Rego, A., Sousa, F., Marques, C., Cunha, M.P.E. (2011). Retail Employees' Self Efficacy and Hope Predicting Their Positive Affect and Creativity. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 21 (6), 923-945.
- Rıza, E. T. (2004). *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*. İzmir: Birleşik Matbaa.
- Ridgway, I. R. & Sharpley, C. F. (1990). Multiple measures for the prediction of counselor trainee effectiveness. *Canadian Journal of Counseling*, 24(3), 165-177.
- Rønnestad, M. H. ve Skovholt, T. M. (1993). Supervision of beginning and advanced graduate students of counseling and psychotherapy. *Journal of Counseling & Development*, 71(4), 396-405.
- San, İ. (2003). *Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları*. Ankara: Ütopya yayınları.
- Sarıkaya, Y. (2017). *Süpervizör rolleri, tarzları ve süpervizyon terapötik ittifakının psikolojik danışma öz yeterliği ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye.
- Satıcı, B. (2014). *Psikolojik Danışman Adaylarının Psikolojik Danışma Öz yeterlik Algularının Mizah Tarzları ve Süpervizyon Yaşantıları Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Schunk, D. H. (1989). Self-efficacy and achievement behaviors. *Educational Psychology Review, 1*, 173-208.
- Schunk, D. H. (2009). *Öğrenme Teorileri*. (çev. ed. Muzaffer Şahin). Ankara: Nobel Yayın.
- Shubina, I. (2017). Creativity in psychotherapy: the possibilities of Its utilization. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. ISSN: 2357-1330.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Simonton, D. K. (2011). Creativity. In S. J. Lopez & C.R. Snyder (Eds.), *The Oxford handbook of positive psychology* (s. 261-269). New York: Oxford University Press.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Tang, M., Addison, K.D., Lasure-Bryant, D., Norman, R., O'Connel, W. ve Stewart-Sicking, J.A. (2004). Factors that Influence Self-Efficacy of Counseling Students: An Exploratory Study. *Counselor Education and Supervision*. 44, 70-80.
- Taytaş, M. (2013). *Psikolojik Danışmanların Yeterliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Tirpak, D. M. ve Schlosser, L. Z. (2015). Relationship Between Self-Efficacy and Counseling Attitudes Among First-Year College Students. *Journal of College Counseling*. 18, 209-221.
- Treiman, D.J. (2009). *Quantitative data analysis doing social reserach to test ideas*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent*. New Jersey: Prentice- Hall.
- Torrance, P. E. (1972). *Torrance tests of creative thinking: Directions manual and scoring guide. Figural test, Booklet*. A Princeton, N J. : Personnel, Inc.

- Torrance, P. E. (1974). *Torrance test of creative thinking, verbal tests forms A and B (figural AveB)*,:Scholastic service inc.II, Bensenville.
- Torrance, P.E. ve Ball, O. E. (1998). *Test of Creative Thinking, Norm-Technical Manual*. Besenville: Scholastic Testing Services Inc.
- Ulusoy, B. (2015). *Bilgi paylaşımı perspektifinde öz yeterliliğin çalışan yaratıcılığına etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Urbani, S., Smith, M. R., Maddux, C. D., and Smaby, M. H. (2002). Skills-based training and counseling self-efficacy. *Counselor Education and Supervision*, 42(2), 92-106.
- Ülgen, G. (1990), Yaratıcılık ve Eğitimi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 1, 11-16.
- Vanderstoep, S.W. ve Johnston, D.D. (2009). *Methods for everyday life blending qualitative and quantitative approaches*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Voltan-Acar, N. (2015). *Grupla Psikolojik Danışma, İlke Ve Teknikleri*. Ankara, Nobel Akademik Yayınları.
- Vural Özkan, G. (2017). Çalışanların Özyeterlilik Düzeyinin Yaratıcı ve Yenilikçi İş Davranışlarına Etkisi: Farklı Sektörlerde Faaliyet Gösteren Örgütler Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Journal of Yasar University*, 12(47), 181-191.
- Wallas, G . (1926) *The Art of Thought*. New York, Harcourt Brace.
- Welsh, J. A., Nelson, J. M., Walsh, S., Sealer, H., Palmer, W., and Vos, M. B. (2015). Brief training in patient-centered counseling for healthy weight management increases counseling self-efficacy and goal setting among pediatric primary care providers: results of a pilot program. *Clinical Pediatrics*, 54(5), 425-429.

- Wood, R. ve Bandura, A. (1989). Impact of Conceptions of Ability on Self-Regulatory Mechanisms and Complex Decision Making. *Journal of Personality and Social Psychology*. 56 (3), 407-415.
- Yaka, B. (2005). *Psikolojik Danışmanların Temel Psikolojik Danışma Becerilerine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yam, F. C. (2014). *Psikolojik Danışma Öz Yeterliği: Kişilik Özellikleri, Durumluk-Süreklilik Kaygı Düzeyleri ve Geçmiş Eğitim Yaşantıları*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yayla, E. (2016). *Psikolojik Danışmanların Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Psikolojik Danışma Öz yeterlik Algularına Göre İncelenmesi: İzmir İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yazgan-İnanç, B., Yerlikaya, E.E. (2008). *Kişilik kuramları* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, R. (1998). *Yaratıcılık ve Yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yıldırım, I., Ergene, T. (2001). Psikolojik Danışmanlara Yeterlik Kazandırmaları Açısından Türkiye'deki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Lisans Programları.6. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik kongresi, Ankara, Türkiye.
- Yıldız Yüksel, H. (2017). *Psikolojik danışmanların algıladıkları yıldırma davranışları, tükenmişlik düzeyleri ve psikolojik danışmadaki öz yeterliliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Yiyit, F. (2001). *Okul Psikolojik Danışmanlarının Yetkinlik Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yokatlas. (2019). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı bulunan tüm üniversiteler. 20.08.2019 tarihinde <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10172> adresinden alındı.

Yontar, A. (1993). *İnsanda Yaratıcılığın Gelişimi*. Ankara: Ted eğitim dizisi.

EKLER

EK-1

Psikolojik Danışma Öz yeterlik Ölçeği

Genel Yönerge: Bu ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Her bölüm çeşitli psikolojik danışman davranışlarını sergilemekteki veya psikolojik danışma sürecine özgü sorunlarla baş edebilmedeki becerilerinizle ilgili inançlarınız hakkında ifadeler içermektedir. Sizden nasıl görünmek istediğiniz veya gelecekte nasıl görünebileceğinizden çok şu andaki yeteneklerinize dair inancınızı yansıtan içten cevaplar beklenmektedir. Aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Lütfen her madde için cevabınızı en iyi yansıtan rakamı işaretleyiniz.

Bölüm I. Yönerge: Gelecek hafta boyunca yürüteceğiniz psikolojik danışma oturumlarında danışanlarınızın çoğu ile, aşağıda verilen genel yardım becerilerini ne derece etkili bir şekilde kullanacağınıza olan güveninizi belirtiniz.

Örnek maddeler

Md. No		Hiç güvenmiyorum			Biraz güveniyorum				Tam olarak güveniyorum		
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Yeniden ifadelendirme (danışanın söylediğini kısa-öz, somut ve açık bir biçimde tekrar etme veya başka bir şekilde ifade etme)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Amaçlı sessizlik (danışanların duygu ve düşünceleriyle baş başa kalmalarını sağlamak için sessizlikten yararlanma)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Anındalık (danışan ve terapötik ilişki hakkındaki veya sizin danışanla ilgili sahip olduğunuz o an ki duyguları açma)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Bölüm II. Yönerge: Gelecek hafta boyunca yürüteceğiniz psikolojik danışma oturumlarında danışanlarınızın çoğu ile, aşağıda verilen belirli görevleri ne derece etkili bir şekilde yapabileceğinize ilişkin güveninizi belirtiniz.

Örnek maddeler

Md. No		Hiç güvenmiyorum			Biraz güveniyorum				Tam olarak güveniyorum		
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Danışanınızın duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını keşfetmesine yardım etme.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Danışanınızın, duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını anlamasına yardım etme.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Oturumları “olması gereken şekilde” ve odağı kaybetmeden sürdürme.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Bölüm III. Yönerge: Gelecek hafta boyunca yürüteceğiniz psikolojik danışma oturumlarında aşağıdaki özelliklere sahip bir danışanla, ne derece etkili bir şekilde çalışabileceğinize olan güveninizi belirtiniz. (“Etkili bir şekilde çalışma” ile başarılı tedavi planları geliştirme, etkili tepkiler ortaya koyma, zor etkileşimler süresince tutumunuzu sürdürme ve sonuç olarak danışanın sorunlarını çözmesine yardımcı olma yeteneğiniz kastedilmektedir.)

Örnek maddeler

Md. No		Hiç güvenmiyorum			Biraz güveniyorum				Tam olarak güveniyorum		
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	İntihar etmeyi düşünen	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

7	Cinsel olarak çekici bulduğunuz	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Klinik olarak depresyonda olan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK 2 – Torrance Yararıcı Düşünce Testi

RESİMLERLE YARATICI DÜŞÜNME

E. Paul Torrance

ŞEKİSEL CEVAP KİTAPÇIĞI A

Prof. Dr. Nükhet Doğan Yarbrough
tarafından Scholastic Testing Service, Inc.
izniyle Türkçe'ye çevrilmiştir.

Üstün Zekalılar Merkezi
Katip Salih Sk No: 112 Koşuyolu,
34718 Kadıköy - İstanbul, Türkiye
<http://www.ustunzekalilarmerkezi.org>
Yabancı Hakları Anlaşması 12.2012.
Tüm Hakları Saklıdır

İSİM VE SOYADI _____

YAŞ _____ CİNSİYET _____

OKUL ADI _____

SINIF _____

ŞEHİR _____

BUGÜNÜN TARİHİ _____

Streamlined Edition

SCHOLASTIC TESTING SERVICE, INC.
480 Meyer Road
Bensenville, Illinois 60106-1617

Etkinlik 2. RESİM TAMAMLAMA

Bu ve yan sayfadaki yarım kalmış şekillere çizgiler ekleyerek bazı ilginç nesnelere veya resimlere çizebilirsiniz. Yine, hiç kimsenin aklına gelmeyecek nesnelere ve resimlere düşünmeye çalışın. İlk fikrinize eklemeler yaparak ve fikrinizi geliştirerek çizimlerinizin elinizden geldiği kadar tam ve ilginç bir öykü anlatabilmelerine gayret edin. Çizimlerinizin her biri için ilginç bir başlık üretin ve başlığınızı her karenin altına, şekil numarasının yanına yazın.

 <p>1. _____</p>	 <p>2. _____</p>
---	--

